

ความนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. ๑๒๓๙/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ และคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ๓๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๑ ให้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) โดยมีคำสั่งให้โรงเรียนดำเนินการใช้หลักสูตรในปีการศึกษา ๒๕๖๑ โดยให้ใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๖๑ เป็นต้นมา ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพและมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ จึงได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๒ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเป็นกรอบในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียน ตลอดจนเกณฑ์การวัดประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถกำหนดทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับตามความพร้อมและจุดเน้น โดยมีกรอบแกนกลางเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ มีความพร้อมในการก้าวสู่สังคมคุณภาพ มีความรู้อย่างแท้จริง และมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

วิสัยทัศน์โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ

หลักสูตรโรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ พุทธศักราช ๒๕๕๓ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

“...สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน ก้าวทันเทคโนโลยี ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศภายในปีการศึกษา ๒๕๖๓ ...”

กลยุทธ์

- กลยุทธ์ที่ ๑ : พัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- กลยุทธ์ที่ ๒ : พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๓ : ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้
- กลยุทธ์ที่ ๔ : ส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๕ : พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

พันธกิจ (Mission)

๑. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
๒. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล
๓. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
๔. ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๕. ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
๖. ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
๗. ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น
๘. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑
๙. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ (Goal)

โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุศักยภาพสูงสุด ของแต่ละบุคคล เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย โดยได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนดังต่อไปนี้

๑. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
๒. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ

สมเหตุผล

๓. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
๔. สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๕. ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๖. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
๗. สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างคุ้มค่า
๘. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
๙. สถานศึกษามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
๑๐. สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาใน

ศตวรรษที่ ๒๑

๑๑. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรโรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ พุทธศักราช ๒๕๕๓ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ๕ ข้อ โดยยึดตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการ

การป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรโรงเรียน บ้านทรัพย์เจริญ พุทธศักราช ๒๕๕๓ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้ กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ๕ ข้อ โดยยึดตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของคุณค่าในการปฏิบัติตนที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีและความมั่นคงสถาบันหลัก

๒. ซื่อสัตย์สุจริต คือ มีการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แน่วแน่ในความคิดและการกระทำที่ดี บนพื้นฐานในความเป็นประชาธิปไตย ความมีคุณธรรม และยึดหลักของความซื่อสัตย์สุจริต

๓. มีวินัย คือ มีการรู้จักควบคุมตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีแบบแผนและมีคุณภาพชีวิตในอนาคต

๔. ใฝ่เรียนรู้ คือ มีความชื่นชม ความพอใจ อดทน พากเพียรพยายาม พิจารณาไตร่ตรอง เอาใจใส่ในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้สอดคล้องศักยภาพของตนเองและท้องถิ่น

๕. อยู่อย่างพอเพียง คือ สามารถนำแนวพระราชดำริหรือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในอนาคต

๖. มุ่งมั่นในการทำงาน คือ รู้จักวางแผน เลือกแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่จุดหมาย ไม่ย่อท้อในการเรียนรู้และการทำงานในหน้าที่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพเพื่อความสำเร็จในอนาคต

๗. รักความเป็นไทย คือ รู้จักรักและหวงแหนความเป็นชาติไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย มารยาทไทยที่ดีงาม และรักภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเพื่อให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์คงอยู่สืบต่อไป

๘. **มีจิตสาธารณะ** คือ เห็นคุณค่าของการเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว สนใจและมีจิตสำนึกต่อคนส่วนใหญ่ หรือมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนหรือผู้ที่ด้อยโอกาสมากกว่าตน เพื่อสังคมที่ดีต่อไป

ส่วนที่ ๒

โครงสร้างเวลาเรียน โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ / กิจกรรม	เวลาเรียน					
	ประถมศึกษา					
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖
● กลุ่มสาระการเรียนรู้						
ภาษาไทย	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐
คณิตศาสตร์	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐
วิทยาศาสตร์	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม						
- ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	}	}	}	}	}	}
- หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ						
การดำเนินชีวิตในสังคม						
- ภูมิศาสตร์						
- เศรษฐศาสตร์						
- ประวัติศาสตร์	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐
สุขศึกษาและพลศึกษา	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐
ศิลปะ	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐
ภาษาอังกฤษ	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐	๘๐	๘๐	๘๐
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐
● รายวิชาเพิ่มเติม						
- การป้องกันการทุจริต	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐
● กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
○ กิจกรรมแนะแนว	}	}	}	}	}	}
○ กิจกรรมนักเรียน						
- ลูกเสือ-เนตรนารี						
- ชุมนุม	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐
○ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐
รวมเวลากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
รวมเวลา	๑,๐๐๐ ชั่วโมง / ปี					

โครงสร้างเวลาเรียน โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน		
	ระดับมัธยมศึกษา		
	ม.๑	ม.๒	ม.๓
กลุ่มสาระการเรียนรู้			
ภาษาไทย	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
คณิตศาสตร์	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
วิทยาศาสตร์	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
- ประวัติศาสตร์	๔๐	๔๐	๔๐
สุขศึกษาและพลศึกษา	๘๐	๘๐	๘๐
ศิลปะ	๘๐	๘๐	๘๐
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๘๐	๘๐	๘๐
ภาษาต่างประเทศ	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
รวมเวลาเรียน(พื้นฐาน)ไม่เกิน	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			
๑. กิจกรรมแนะแนว	๔๐	๔๐	๔๐
๒. กิจกรรมนักเรียน			
๒.๑ ลูกเสือ-เนตรนารี	๔๐	๔๐	๔๐
๒.๒ ชุมนุม	๓๐	๓๐	๓๐
๓. กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์	๑๐	๑๐	๑๐
รวมเวลากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐
รวมเวลา	๑,๒๐๐ ชั่วโมง		

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๔๐
ท ๑๑๑๐๑ ภาษาไทย ๑	๒๐๐
ค ๑๑๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๑	๒๐๐
ว ๑๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๑	๘๐
ส ๑๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑	๔๐
ส ๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๑	๔๐
พ ๑๑๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๑	๔๐
ศ ๑๑๑๐๑ ศิลปะ ๑	๔๐
ง ๑๑๑๐๑ การงานอาชีพ ๑	๔๐
อ ๑๑๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๑	๑๖๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๔๐
ส ๑๑๒๓๑ การป้องกันการทุจริต ๑	๔๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๔๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ- เนตรนารี	๔๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๕๐
ท ๑๒๑๐๑ ภาษาไทย ๒	๒๐๐
ค ๑๒๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๒	๒๐๐
ว ๑๒๑๐๑ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๒	๘๐
ส ๑๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๒	๕๐
ส ๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๒	๕๐
พ ๑๒๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๒	๕๐
ศ ๑๒๑๐๑ ศิลปะ ๒	๕๐
ง ๑๒๑๐๑ การงานอาชีพ ๒	๕๐
อ ๑๒๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๒	๑๖๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๕๐
ส ๑๒๒๓๒ การป้องกันการทุจริต ๒	๕๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๕๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ เนตรนารี	๕๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๕๐
ท ๑๓๑๐๑ ภาษาไทย ๓	๒๐๐
ค ๑๓๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๓	๒๐๐
ว ๑๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์ ๓	๘๐
ส ๑๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๓	๕๐
ส ๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๓	๕๐
พ ๑๓๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๓	๕๐
ศ ๑๓๑๐๑ ศิลปะ ๓	๕๐
ง ๑๓๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ๓	๕๐
อ ๑๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๓	๑๖๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๕๐
ส ๑๓๒๓๓ การป้องกันการทุจริต ๓	๕๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๕๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ เนตรนารี	๕๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๔๐
ท ๑๔๑๐๑ ภาษาไทย ๔	๑๖๐
ค ๑๔๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๔	๑๖๐
ว ๑๔๑๐๑ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๔	๘๐
ส ๑๔๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๔	๘๐
ส ๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๔	๔๐
พ ๑๔๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๔	๘๐
ศ ๑๔๑๐๑ ศิลปะ ๔	๘๐
ง ๑๔๑๐๑ การงานอาชีพ ๔	๘๐
อ ๑๔๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๔	๘๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๔๐
ส ๑๔๒๓๔ การป้องกันการทุจริต ๔	๔๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๔๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ เนตรนารี	๔๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๔๐
ท ๑๕๑๐๑ ภาษาไทย ๕	๑๖๐
ค ๑๕๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๕	๑๖๐
ว ๑๕๑๐๑ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๕	๘๐
ส ๑๕๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๕	๘๐
ส ๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๕	๔๐
พ ๑๕๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๕	๘๐
ศ ๑๕๑๐๑ ศิลปะ ๕	๘๐
ง ๑๕๑๐๑ การงานอาชีพ ๕	๘๐
อ ๑๕๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๕	๘๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๔๐
ส ๑๕๒๓๕ การป้องกันการทุจริต ๕	๔๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๔๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ เนตรนารี	๔๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๕๐
ท ๑๖๑๐๑ ภาษาไทย ๖	๑๖๐
ค ๑๖๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๖	๑๖๐
ว ๑๖๑๐๑ วิทยาศาสตร์ ๖	๘๐
ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๖	๘๐
ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๖	๔๐
พ ๑๖๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๖	๘๐
ศ ๑๖๑๐๑ ศิลปะ ๖	๘๐
ง ๑๖๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ๖	๘๐
อ ๑๖๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๖	๘๐
รายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม	๔๐
ส ๑๖๒๓๖ การป้องกันการทุจริต ๖	๔๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
• กิจกรรมแนะแนว	๔๐
• กิจกรรมนักเรียน	
- ลูกเสือ เนตรนารี	๔๐
- ชุมนุม ชมรม	๓๐
• กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ภาคเรียนที่ ๑		ภาคเรียนที่ ๒	
รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง	รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง
รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/๔๔๐)	รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/ ๔๔๐)
ท ๒๑๑๐๑ ภาษาไทย ๑	๑.๕/๖๐	ท ๒๑๑๐๒ ภาษาไทย ๒	๑.๕/๖๐
ค ๒๑๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๑	๑.๕/๖๐	ค ๒๑๑๐๒ คณิตศาสตร์ ๒	๑.๕/๖๐
ว ๒๑๑๐๑ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ๑	๑.๕/๖๐	ว ๒๑๑๐๒ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ๒	๑.๕/๖๐
ส ๒๑๑๐๑ สังคมศึกษา ๑	๑.๕/๖๐	ส ๒๑๑๐๓ สังคมศึกษา ๒	๑.๕/๖๐
ส ๒๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๑	๐.๕/๒๐	ส ๒๑๑๐๔ ประวัติศาสตร์ ๒	๐.๕/๒๐
พ ๒๑๑๐๑ สุขศึกษาพลศึกษา ๑	๑.๐/๔๐	พ ๒๑๑๐๒ สุขศึกษาพลศึกษา ๒	๑.๐/๔๐
ศ ๒๑๑๐๑ ศิลปะ ๑	๑.๐/๔๐	ศ ๒๑๑๐๒ ศิลปะ ๒	๑.๐/๔๐
ง ๒๑๑๐๑ การงานอาชีพ ๑	๑.๐/๔๐	ง ๒๑๑๐๒ การงานอาชีพ ๒	๑.๐/๔๐
อ ๒๑๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๑	๑.๕/๖๐	อ ๒๑๑๐๒ ภาษาอังกฤษ ๒	๑.๕/๖๐
รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)	รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)
ส ๒๑๒๓๑ การป้องกันการทุจริต ๑	๐.๕/๒๐	ส ๒๑๒๓๒ การป้องกันการทุจริต ๒	๐.๕/๒๐
ว ๒๑๒๐๑ เทคโนโลยี ๑(วิทยาการ คำนวณ)	๐.๕/๒๐	ว ๒๑๒๐๒ เทคโนโลยี ๒ (วิทยาการ คำนวณ)	๐.๕/๒๐
ง ๒๑๒๐๑ แปรูปผลไม้ ๑	๑.๐/๔๐	ง ๒๑๒๐๒ แปรูปผลไม้ ๒	๑.๐/๔๐
ค ๒๑๒๐๑ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๑	๐.๕/๒๐	ค ๒๑๒๐๒ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๒	๐.๕/๒๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)
ก ๒๑๔๐๑ แนะแนว ๑	๒๐	ก ๒๑๔๐๒ แนะแนว ๒	๒๐
ก ๒๑๔๐๓ ลูกเสือ-เนตรนารี ๑	๒๐	ก ๒๑๔๐๔ ลูกเสือ-เนตรนารี ๒	๒๐
ก ๒๑๔๐๕ ชุมนุม ๑	๑๕	ก ๒๑๔๐๖ ชุมนุม ๒	๑๕
ก ๒๑๔๐๗ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๑	๕	ก ๒๑๔๐๘ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๒	๕
รวมเวลาเรียน	๖๐๐	รวมเวลาเรียน	๖๐๐

หมายเหตุ การนับลำดับของรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนับต่อเนื่องในภาคเรียนหรือปีการศึกษาได้ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาพิจารณาได้ตามความเหมาะสม

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ภาคเรียนที่ ๑		ภาคเรียนที่ ๒	
รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง	รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง
รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/๔๔๐)	รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/๔๔๐)
ท ๒๒๑๐๑ ภาษาไทย ๓	๑.๕/๖๐	ท ๒๒๑๐๒ ภาษาไทย ๔	๑.๕/๖๐
ค ๒๒๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๓	๑.๕/๖๐	ค ๒๒๑๐๒ คณิตศาสตร์ ๔	๑.๕/๖๐
ว ๒๒๑๐๑ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ๓	๑.๕/๖๐	ว ๒๒๑๐๒ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ๔	๑.๕/๖๐
ส ๒๒๑๐๑ สังคมศึกษา ๓	๑.๕/๖๐	ส ๒๒๑๐๓ สังคมศึกษา ๔	๑.๕/๖๐
ส ๒๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๓	๐.๕/๒๐	ส ๒๒๑๐๔ ประวัติศาสตร์ ๔	๐.๕/๒๐
พ ๒๒๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๓	๑.๐/๔๐	พ ๒๒๑๐๒ สุขศึกษาและพลศึกษา ๔	๑.๐/๔๐
ศ ๒๒๑๐๑ ศิลปะ ๓	๑.๐/๔๐	ศ ๒๒๑๐๒ ศิลปะ ๔	๑.๐/๔๐
ง ๒๒๑๐๑ การงานอาชีพ ๓	๑.๐/๔๐	ง ๒๒๑๐๒ การงานอาชีพ ๔	๑.๐/๔๐
อ ๒๒๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๓	๑.๕/๖๐	อ ๒๒๑๐๒ ภาษาอังกฤษ ๔	๑.๕/๖๐
รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)	รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)
ส ๒๒๒๓๓ การป้องกันการทุจริต ๓	๐.๕/๒๐	ส ๒๒๒๓๔ การป้องกันการทุจริต ๔	๐.๕/๒๐
ว ๒๒๒๐๓ เทคโนโลยี ๓(วิทยาการ คำนวณ)	๐.๕/๒๐	ว ๒๒๒๐๔ เทคโนโลยี ๔ (วิทยาการ คำนวณ)	๐.๕/๒๐
ง ๒๒๒๐๓ แปรรูปผลไม้ ๓	๑.๐/๔๐	ง ๒๒๒๐๔ แปรรูปผลไม้ ๔	๑.๐/๔๐
ค ๒๒๒๐๓ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๓	๐.๕/๒๐	ค ๒๒๒๐๔ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๔	๐.๕/๒๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)
ก ๒๒๙๐๑ แนะแนว ๓	๒๐	ก ๒๒๙๐๒ แนะแนว ๔	๒๐
ก ๒๒๙๐๓ ลูกเสือ-เนตรนารี ๓	๒๐	ก ๒๒๙๐๔ ลูกเสือ-เนตรนารี ๔	๒๐
ก ๒๒๙๐๕ ชุมนุม ๓	๑๕	ก ๒๒๙๐๖ ชุมนุม ๔	๑๕
ก ๒๒๙๐๗ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๓	๕	ก ๒๒๙๐๘ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๔	๕
รวมเวลาเรียน	๖๐๐	รวมเวลาเรียน	๖๐๐

หมายเหตุ การนับลำดับของรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนับต่อเนื่องในภาคเรียนหรือปีการศึกษาได้ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาพิจารณาได้ตามความเหมาะสม

โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ภาคเรียนที่ ๑		ภาคเรียนที่ ๒	
รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง	รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ ชั่วโมง
รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/๔๔๐)	รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑.๐/๔๔๐)
ท ๒๓๑๐๑ ภาษาไทย ๕	๑.๕/๖๐	ท ๒๓๑๐๒ ภาษาไทย ๖	๑.๕/๖๐
ค ๒๓๑๐๑ คณิตศาสตร์ ๕	๑.๕/๖๐	ค ๒๓๑๐๒ คณิตศาสตร์ ๖	๑.๕/๖๐
ว ๒๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์ ๕	๑.๕/๖๐	ว ๒๓๑๐๒ วิทยาศาสตร์ ๖	๑.๕/๖๐
ส ๒๓๑๐๑ สังคมศึกษา ๕	๑.๕/๖๐	ส ๒๓๑๐๓ สังคมศึกษา ๖	๑.๕/๖๐
ส ๒๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๕	๐.๕/๒๐	ส ๒๓๑๐๔ ประวัติศาสตร์ ๖	๐.๕/๒๐
พ ๒๓๑๐๑ สุขศึกษาและพลศึกษา ๕	๑.๐/๔๐	พ ๒๓๑๐๒ สุขศึกษาและพลศึกษา ๖	๑.๐/๔๐
ศ ๒๓๑๐๑ ศิลปะ ๕	๑.๐/๔๐	ศ ๒๓๑๐๒ ศิลปะ ๖	๑.๐/๔๐
ง ๒๓๑๐๑ การงานอาชีพฯ ๕	๑.๐/๔๐	ง ๒๓๑๐๒ การงานอาชีพฯ ๖	๑.๐/๔๐
อ ๒๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ ๕	๑.๕/๖๐	อ ๒๓๑๐๒ ภาษาอังกฤษ ๖	๑.๕/๖๐
รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)	รายวิชาเพิ่มเติม	(๒.๕/๑๐๐)
ส ๒๓๒๓๕ การป้องกันการทุจริต ๕	๐.๕/๒๐	ส ๒๓๒๓๖ การป้องกันการทุจริต ๖	๐.๕/๒๐
ง ๒๓๒๐๕ คอมพิวเตอร์ ๕	๐.๕/๒๐	ง ๒๓๒๐๖ คอมพิวเตอร์ ๖	๐.๕/๒๐
ง ๒๓๒๐๕ แปรูปผลไม้ ๕	๑.๐/๔๐	ง ๒๓๒๐๖ แปรูปผลไม้ ๖	๑.๐/๔๐
ค ๒๓๒๐๕ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๕	๐.๕/๒๐	ค ๒๓๒๐๖ คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ๖	๐.๕/๒๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(๖๐)
ก ๒๓๙๐๑ แนะแนว ๕	๒๐	ก ๒๓๙๐๒ แนะแนว ๖	๒๐
ก ๒๓๙๐๓ ลูกเสือ-เนตรนารี ๕	๒๐	ก ๒๓๙๐๔ ลูกเสือ-เนตรนารี ๖	๒๐
ก ๒๓๙๐๕ ชุมนุม ๕	๑๕	ก ๒๓๙๐๖ ชุมนุม ๖	๑๕
ก ๒๓๙๐๗ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๕	๕	ก ๒๓๙๐๘ กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ๖	๕
รวมเวลาเรียน	๖๐๐	รวมเวลาเรียน	๖๐๐

หมายเหตุ การนับลำดับของรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนับต่อเนื่องในภาคเรียนหรือปีการศึกษาได้ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาพิจารณาได้ตามความเหมาะสม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิสัยทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก

พันธกิจกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม
- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก
- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก
- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทาง

ธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความ แตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคม

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความ เชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบท สภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ มีทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

สมรรถนะและคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและ ลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือ สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและ สิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่งามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ ทรัพยากร

ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น

ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

- ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
- ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี

มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

- ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง
- ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย
- ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น
- ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

- ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์
- ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของ ศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	➤ พุทธประวัติ ◆ ประสูติ ◆ ตรัสรู้ ◆ ปรีณิพพาน
	๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/ เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	◆ สามเณรบัณฑิต ◆ วัณณุปถชาดก ◆ สุวัณณสามชาดก ◆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ◆ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)
	๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และ เคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ในพระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	➤ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ➤ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ สังคหวัตถุ ๔ ○ กตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ และ ครอบครัว ○ มงคล ๓๘ - ทำตัวดี - วาง่าย - รับใช้พ่อแม่ ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญ ปัญญา) ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		♦ มาตา มิตต์ สเก ฆเร - มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน
	๔. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	➢ ฝึกสวดมนต์และแผ่เมตตา ♦ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ ♦ ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ ♦ เล่นและทำงานอย่างมีสติ ♦ ฝึกให้มีสติในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
	๑. บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ	♦ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
ป.๒	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการ ออกผนวชหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	➢ สรุปพุทธประวัติ ♦ ประสูติ ○ เหตุการณ์หลังประสูติ ○ แรกนาขวัญ ○ การศึกษา ○ การอภิเษกสมรส ○ เทวทูต ๔ ○ การออกผนวช
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/ เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	♦ สามเณรราหุล ♦ วรณชาดก ♦ วานรินทชาดก ♦ สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข ใ้เกื้อน) ♦ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน)
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญ และ เคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ♦ ศรัทธา ➢ โอวาท ๓ ♦ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ♦ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ หิริ-โอตตปปะ ○ สังคหัตถ์ ๔ ○ ฆราวาสธรรม ๔ ○ กตัญญูกตเวทิต่อครู อาจารย์ และ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		โรงเรียน ◦ มงคล ๓๘ - กตัญญู - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญ กตเวทิตา ความกตัญญู กตเวทิตาเป็นเครื่องหมายของคนดี ◆ พรหมาติ มาตาปิโตร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร
	๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน (ตามสาระในข้อ ๔)
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้น ◆ ฝึกสติเบื้องต้นด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ	➤ ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา ◦ ศาสดา : พระพุทธเจ้า ◦ คัมภีร์ : พระไตรปิฎก ◆ ศาสนาอิสลาม ◦ ศาสดา : มุฮัมมัด ◦ คัมภีร์ : อัลกุรอาน ◆ คริสต์ศาสนา ◦ ศาสดา : พระเยซู ◦ คัมภีร์ : ไบเบิล ◆ ศาสนาฮินดู

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- ศาสนา : ไม่มีศาสนา - คัมภีร์ : พระเวท พราหมณะ อุปนิษัท อารัณยกะ
	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	◆ ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญ ใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาพวาด พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย
ป.๓	๒. สรุปรพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ การบำเพ็ญเพียร ◆ ฌกญมาร ◆ ตรัสรู้ ◆ ปฐมเทศนา ◆ ปรินิพพาน
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ สามเณรสังกัจจกะ ◆ อารามทูลศกชาดก ◆ มหาวาณิขชาดก ◆ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ◆ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิง ของหลักธรรมคำสอน
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➤ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธา ➤ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี ◦ เบญจธรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◦ สติ-สัมปชัญญะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ฆราวาสธรรม ๔ ◦ อัตถะ ๓ (อิตตัตถะ, ปรัตถะ, อุภยัตถะ) ◦ กตัญญูกตเวทีต่อชุมชน, สิ่งแวดล้อม ◦ มงคล ๓๘ - รู้จักให้ - พุดไพเราะ - อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ ททมาโน ปิโย โหติ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก ◆ โมกโข กลยาณียา สารุ เปล่งวาจาไพเราะให้สำเร็จประโยชน์
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ สรรเสริญคุณ พระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตน ได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนา	◆ ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถานและ ศาสนบุคคล ในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	อื่นๆ	คริสต์ศาสนา ศาสนาฮินดู ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่น ๆ
	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	◆ พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ◆ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม ◆ เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) ◆ เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาชุมชน
ป.๕	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ตรัสรู้ ◆ ประกาศธรรม ได้แก่ ◦ โปรดชฎิล ◦ โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ◦ พระอัครสาวก ◦ แสดงโอวาทปาฏิโมกข์
	๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พระอูเรเวลกัสสปะ ◆ ภูริทัตตชาดก ◆ มหาอุกกุสชาดก ◆ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ◆ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
	๔. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ◦ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ ◦ พุทธคุณ ๓ ◆ พระธรรม ◦ หลักกรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ ทุจจิต ๓ ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ สุจจิต ๓ ○ พรหมวิหาร ๔ ○ กตัญญูกตเวทีต่อประเทศชาติ ○ มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ สุขา สงฆสส สามคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข ◆ โลโกปตถมภิกขา เมตตา เมตตาธรรม คำจุนโลก
	๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจิตและเจริญ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ○ เบญจศีล – เบญจธรรม ○ ทุจจิต ๓ – สุจจิต ๓ ○ พรหมวิหาร ๔ ○ มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ○ พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข เมตตาธรรมล้ำคุณโลก ◆ กตัญญูกตเวทิต่อประเทศชาติ
	๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	◆ ◆ ประวัติศาสตร์ ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ◆ พระเยซู

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลัก ในการพัฒนาชาติไทย	➢ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจาก พระพุทธศาสนา ○ มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ○ มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรม คำสั่งสอน ความเชื่อ และคุณธรรม ต่าง ๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาชาติไทย ○ พัฒนาด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา ๔ (กาย ศิล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และอริยสัจสี่ ○ พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท ๓ (ละความชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ บริสุทธิ์) และการบริหารจัดการและเจริญ ปัญญา
ป.๕	๒. สรุปรพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จ กรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	◆ สรุปรพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธบิดา (เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญาคัตถจริยา และพุทธัตถจริยา
	๓. เห็นคุณค่า และประพัตติตนตาม แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและ ศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พระโสมโกฬิวิสะ ◆ จูฬเสนฐิชาดก ◆ วัณณาโรหชาดก ◆ สมเด็จพระสังฆราช (สา) ◆ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ
	๔. อธิบายองค์ประกอบ และความสำคัญ ของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ ตนนับถือ	➢ องค์ประกอบของพระไตรปิฎก ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก ➢ ความสำคัญของพระไตรปิฎก
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย	➢ พระรัตนตรัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	○ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ ○ พุทธจริยา ๓ ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ ๔ ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อปายมุข ๔
		◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ○ อคติ ๔ ○ อิทธิบาท ๔ ○ กตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธศาสนา ○ มงคล ๓๘ - ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน - การงานไม่อากูล - อดทน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ◆ ปณญา โลกสมิ ปชโชโต - ปัญญา คือ แสงสว่างในโลก
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตา เห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้น ลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบใจรับรู้ ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	◆ โอวาท ๓ (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
ป.๖	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย และเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย
	๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเขกนิยสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปัจฉิมสาวก ◆ ปริณิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สังเขกนิยสถาน ๔
	๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พระราธะ ◆ ทีฆติโกสลชาดก ◆ สัพพทาฐิชาดก ◆ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ◆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรม-พระปรมาภิไธยชิโนรส
	๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➤ พระรัตนตรัย ○ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ ○ พุทธกิจ ๕ ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ ๔

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➤ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➤ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อปายมุข ๖ ○ อกุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ กุศลมูล ๓ ○ พละ ๔ ○ คารวะ ๖ ○ กตัญญูกตเวทีต่อพระมหากษัตริย์ ○ มงคล ๓๘ - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ สจฺเจน กิตฺติ ปปฺโปติ คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ ◆ ยถาวาที ตถาการี พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น
	๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็น รูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์
		◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	◆ หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักกรรม ◆ โอวาท ๓ : เบญจศีล – เบญจธรรม ๖ อกุศลมูล ๓ กุศลมูล ๓
	๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	➤ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา : อริยสัจ ๔ โอวาท ๓ ฯลฯ ◆ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ◆ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ ๑๐ ประการ
	๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	➤ ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา ○ ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท ○ ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ○ ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ ○ คริสต์ศาสนา เช่น ศีลล้างบาป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ศีลอุโบสถ ศีลกำลัง ศีลมหาสนิท ฯลฯ ○ ศาสนาฮินดู เช่น พิธีศราทธ พิธีบูชาเทวดา
	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย	◆ การสังคายนา ◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย
ม.๑	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	➢ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น ◆ ศาสนาประจำชาติ ◆ สถาบันหลักของสังคมไทย ◆ สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย ◆ การพัฒนาตนและครอบครัว
	๓. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ ○ ประสูติ ○ เทวทูต ๔ ○ การแสวงหาความรู้ ○ การบำเพ็ญทุกรกิริยา
	๔. วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	➢ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ◆ พระมหากัสสปะ ◆ พระอุบาลี ◆ อนาถปิณฑิกะ ◆ นางวิสาขา ➢ ชาดก ◆ อัมพชาดก ◆ ติตติรชาดก
	๕. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	➢ พระรัตนตรัย ◆ พุทธคุณ ๘ ➢ อริยสัจ ๔ ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น ๕ - ชาติ ๔

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม - ความหมายและคุณค่า ○ อบายมุข ๖ ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) ○ คิหิสุข ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ ไตรสิกขา ○ กรรมฐาน ๒ ○ ปธาน ๔ ○ โภค ๓ ○ มงคล ๓๘ - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บูชาผู้ควรบูชา ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ ยัม เว เสวติ ตาทีโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น ◆ อตตนา โจทยตตานัม จงเตือนตน ด้วยตน ◆ นิสมม กรณัม เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี ◆ ทูราวาสา ฆรา ทุกฺขา เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้
	๖. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	➤ โยนิโสมนสิการ ◆ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม ◆ วิธีคิดแบบคุณ – โทษและทางออก
	๗. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา การฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	๘. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	◆ หลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
	๙. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ	◆ ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ
	๑๐. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม	◆ การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ
	๑๑. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	◆ ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์
	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธ - ศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
ม.๒	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
	๓. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	➢ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น ◆ รากฐานของวัฒนธรรม ◆ เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ
	๔. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
	๕. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ ○ การผจญมาร ○ การตรัสรู้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		○ การสั่งสอน
	๖. วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พระสารีบุตร ◆ พระโมคคัลลานะ ◆ นางชุชุตตรา ◆ พระเจ้าพิมพิสาร ◆ มิตตวินทุกชาดก ◆ ราโชวาทชาดก
	๗. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
	๘. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	➢ พระรัตนตรัย ◆ ธรรมคุณ ๖ ➢ อริยสัจ ๔ ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น ๕ - อายตนะ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม - สมบัติ ๔ - วิบัติ ๔ ○ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ○ อบายมุข ๖ ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ สุข ๒ (สามิส, นีรามิส) ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ บุพพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา ○ ตรุณธรรม ๖ ○ กุลจิรัฏฐิติธรรม ๔ ○ กุศลกรรมบถ ๑๐ ○ สติปัฏฐาน ๔ ○ มงคล ๓๘ - ประพจน์ธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการติ่มน้ำเมา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ กมมุนา วตตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ◆ กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปาปํ ทำได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ◆ สุโข ปุญญสุส อจฺจโย การสั่งสม บุญนำสุขมาให้ ◆ ปุชโก ลภเต ปุชํ วนฺทโก ปฏฺวิวนฺทํ ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชา - ตอบ ผู้ให้เขาย่อมได้รับการให้ตอบ
	๙. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
	๑๐. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	๑๑. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	➢ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๘.)
	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน
ม. ๓	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และ	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ความสงบสุขแก่โลก	
	๓. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	◆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖)
	๔. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น ○ ปางมารวิชัย ○ ปางปฐมเทศนา ○ ปางลีลา ○ ปางประจําวันเกิด ◆ สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ○ ปฐมเทศนา ○ โอวาทปาฏิโมกข์
	๕. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พระอัญญาโกณฑัญญะ ◆ พระมหาปชาบดีเถรี ◆ พระเขมาเถรี ◆ พระเจ้าปเสนทิโกศล ◆ นันทวิสาขชาดก ◆ สุวัณณหังสชาดก
	๖. อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ◆ สังฆคุณ ๙ ➢ อริยสัจ ๔ ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น ๕ -ไตรลักษณ์ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม -วิภวู ๓ -ปัญจธรรม ๓ (ตัณหา มานะ ทิฏฐิ) ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ อตถะ ๓ ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ มรรคมืองค์ ๘ ○ ปัญญา ๓ ○ สปัปฐมธรรม ๗

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		○ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ○ อุบาสกธรรม ๗ ○ มงคล ๓๘ - มีศัลปวิทยา - พบสมณะ - พังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย ชนะตนนั้นแลดีกว่า ◆ ธมฺมจารี สุขํ เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ◆ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ◆ สฺสสฺสํ ลภเต ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ◆ เรื่องนํารูจากพระไตรปิฎก : พุทธปณิธาน ๔ ในมหาปรินิพพานสูตร
	๗. เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาดนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	◆ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖.)
	๘. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
	๙. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๑๐. วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	♦ วิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ
	๑. วิเคราะห์สังคมชมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า หรือสังคมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ ลักษณะของสังคมชมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถาน ♦ การพัฒนาทำความสะอาด ♦ การบริจาค ♦ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา
	๒. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ♦ ขั้นตอนเตรียมการ ♦ ขั้นตอนพิธีการ
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ ประวัติโดยสังเขปของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ♦ วันมาฆบูชา ♦ วันวิสาขบูชา ♦ วันอาสาฬหบูชา ♦ วันอัฐมีบูชา ➢ การบูชาพระรัตนตรัย
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ การฝึกปฏิบัติมรรยาชาวพุทธ ♦ การพนมมือ ♦ การไหว้ ♦ การกราบ ♦ การนั่ง ♦ การยืน การเดิน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ♦ ระเบียบพิธีการบูชาพระรัตนตรัย ♦ การทำบุญตักบาตร
ป.๓	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ ฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ♦ การลุกขึ้นยืนรับ ♦ การต้อนรับ ♦ การรับ – ส่งสิ่งของแก่พระภิกษุ ♦ มรรยาทในการสนทนา ♦ การสำรวมกิริยามารยาท ♦ การแต่งกายที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในวัดและพุทธสถาน ♦ การดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน
	๒. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ การอาราธนาศีล ♦ การสมาทานศีล ♦ เครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา การจัดโต๊ะหมู่บูชา
	๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ♦ ขึ้นเตรียมการ ♦ ขึ้นพิธีการ
ป.๔	๑. อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน ♦ การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ♦ การบำรุงรักษาศาสนสถาน
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	♦ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ♦ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ การอาราธนาศีล ♦ การอาราธนาธรรม ♦ การอาราธนาพระปริตร

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ
ป.๕	๑. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	◆ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ
	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอธิบายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	◆ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ◆ พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล ◆ ประโยชน์ของ การเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
	๓. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	◆ การกราบพระรัตนตรัย ◆ การไหว้บิดา มารดา ครู/อาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ◆ การกราบศพ
ป.๖	๑. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	◆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	◆ การถวายของแก่พระภิกษุ ◆ การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม ◆ การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา
	๓. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	◆ ทบพวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร ◆ พิธีทอดผ้าป่า ◆ พิธีทอดกฐิน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ ♦ ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี/ พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา
	๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◦ ชั้นเตรียมการ ◦ ชั้นพิธีการ
ม.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ	การบำเพ็ญประโยชน์ และ การบำรุงรักษาวัด
	๒. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็น แบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของ ศาสนาที่ตนนับถือ	วิถีชีวิตของพระภิกษุ บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้เป็น แบบอย่าง การเข้าพบพระภิกษุ การแสดงความเคารพ การประนมมือ การ ไหว้ การกราบ การเคารพ พระรัตนตรัย การฟังเจริญ พระพุทธมนต์ การฟังสวด พระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา
	๓. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่ กำหนด	ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลัก พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
	๔. จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๘ การจัดรูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะ หมู่บูชา คำอาราธนาต่างๆ
	๕. อธิบายประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา	ประวัติและความสำคัญของวันธรรมสวนะ วัน เข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโว

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๒	ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	โรหณะ ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทิศเบื้องหน้า ในทิศ ๖
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) มรรยาทของผู้เป็นแขก ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
	๓. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	การทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและ สิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน การกรวดน้ำ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า
	๔. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องใน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตน ในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ
	๕. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๓	๑. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติ ตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงาน ศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ
	๒. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทิศเบื้องขวา ในทิศ ๖ ของพระพุทธศาสนา
	๓. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร
	๔. ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง	พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้ง พระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางด้ายสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระ พุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
	๕. อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	➢ ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ◆ วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) ◆ วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ➢ หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรม เทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข ➢ การประพฤติปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๖. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือ แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนา ที่ตนนับถือ	➤ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
	๗. นำเสนอแนวทางในการดำรงรักษา ศาสนาที่ตนนับถือ	การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของ พระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผย แผ่ตามโอกาส การศึกษาการรวมตัวขององค์กร ชาวพุทธ การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัด และพุทธสถานให้เกิดประโยชน์

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษา
ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	◆ การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและ โรงเรียน เช่น – กตัญญูกตเวทีและเคารพรับฟัง คำแนะนำของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครู – รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ผู้ใหญ่ – ปฏิบัติตาม ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ของครอบครัวและ โรงเรียน – มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ครอบครัวและโรงเรียน – มีเหตุผลและยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น – มีระเบียบ วินัย มีน้ำใจ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิก ที่ ดีของครอบครัวและโรงเรียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ยกตัวอย่างความสามารถและความดีของตนเอง ผู้อื่นและบอกผลจากการกระทำนั้น	◆ ลักษณะความสามารถและลักษณะ ความดีของตนเองและผู้อื่น เช่น - ความกตัญญูตเวที - ความมีระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ความขยัน - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น - ความซื่อสัตย์สุจริต - ความเมตตากรุณา ◆ ผลของการทำความดี เช่น - ภาควุมิใจ - มีความสุข - ได้รับการชื่นชม ยกย่อง
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	◆ ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน สถานที่สาธารณะ เช่น โรงภาพยนตร์ โบราณสถาน ฯลฯ
	๒. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	◆ มารยาทไทย เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การทักทาย การรับประทาน
	๓. แสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิดเห็น ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ	◆ การยอมรับความแตกต่างของคนในสังคม ในเรื่อง ความคิด ความเชื่อ ความสามารถในการปฏิบัติตนของบุคคลอื่นที่ แตกต่างกัน เช่น - บุคคลย่อมมีความคิดที่มีเหตุผล - การปฏิบัติตนตามพิธีกรรมตามความ เชื่อของบุคคล - บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน - ไม่พูดหรือแสดงอาการดูถูกรังเกียจผู้อื่น ในเรื่องของรูปร่างหน้าตา สีมวลสีผิว ที่แตกต่างกัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น	♦ สิทธิส่วนบุคคล เช่น - สิทธิแสดงความคิดเห็น - สิทธิเสรีภาพในร่างกาย - สิทธิในทรัพย์สิน
ป.๓	๑. สรุประโยชน์และปฏิบัติตาม ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	♦ ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว เช่น การแสดงความเคารพและการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การกระทำกิจกรรมร่วมกัน ในครอบครัว ♦ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประเพณีทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ประโยชน์ของการปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น
	๒. บอกพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	♦ พฤติกรรมของตนเองและเพื่อน ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การทำความเคารพ การปฏิบัติตามศาสนพิธี การรับประทานอาหาร การใช้ภาษา (ภาษาถิ่นกับภาษาราชการ และภาษาอื่นๆ ฯลฯ) ♦ สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของนักเรียน และผู้อื่นแตกต่างกัน
	๓. อธิบายความสำคัญของวันหยุดราชการที่สำคัญ	♦ วันหยุดราชการที่สำคัญ เช่น - วันหยุดเกี่ยวกับชาติและพระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันรัฐธรรมนูญ วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม เช่น วันสงกรานต์ วันพีฆมงคล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมีผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน	◆ บุคคลที่มีผลงานเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน ◆ ลักษณะผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่น
ป.๔	๑. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน	◆ การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง ◆ แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ โบราณวัตถุและโบราณสถาน การพัฒนาชุมชน
	๒. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตาม ที่ดี	◆ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้นำ - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ตามหรือสมาชิก - การทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และประโยชน์ของการทำงานเป็นกลุ่ม
	๓. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	◆ สิทธิพื้นฐานของเด็ก เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะมีส่วนร่วม
	๔. อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น	◆ วัฒนธรรมในภาคต่างๆ ของไทยที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหาร
	๕. เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน	◆ ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน ◆ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ ◆ หน้าที่ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย ◆ คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความรับผิดชอบ เสียสละ
	๒. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	◆ เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย ◆ แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก ◆ การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย
	๓. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	◆ วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ◆ คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
	๔. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	◆ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ◆ ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ของตน ◆ การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
ป.๖	๑. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน	◆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเช่น - กฎหมายจราจร - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายยาเสพติดให้โทษ - เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว
	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรม อันดีงาม	◆ ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม ◆ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผลต่อตนเองและสังคมไทย ◆ แนวทางการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ	◆ ความหมายและสำคัญของมารยาทไทย ◆ มารยาทไทยและมารยาทสังคม เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การรับประทานอาหาร การแสดงกิริยาอาการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด
	๔. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	◆ ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ◆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่างๆ ในสังคมไทย ◆ แนวทางการรักษาวัฒนธรรม
	๕. ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	◆ ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่าง ๆ สถานการณ์จริง ◆ ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ◆ หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อต่างๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน
ม.๑	๑. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	◆ กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิของบุคคล
	๒. ระบุความสามารถของตนเอง ในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	◆ บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	◆ ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ ◆ วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน
	๔. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ◆ ผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
ม.๒	๑. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	◆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น - กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ - กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน - กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ◆ กฎหมายเกี่ยวกับชุมชนและประเทศ - กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกรอกแบบแสดงรายการ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา - กฎหมายแรงงาน
	๒. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ◆ แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	♦ บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง
	๔. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	♦ ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
ม.๓	๑. อธิบายความแตกต่างของการกระทำ ความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง	♦ ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและโทษ ♦ ลักษณะการกระทำความผิดทางแพ่งและโทษ ♦ ตัวอย่างการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ♦ ตัวอย่างการกระทำความผิดทางแพ่ง เช่น การทำผิดสัญญา การทำละเมิด
	๒. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	♦ ความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ♦ การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม
	๓. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	♦ ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและ ภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	◆ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ◆ สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ◆ แนวทางความร่วมมือในการลดความขัดแย้งและการสร้างความสมานฉันท์
	๕. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภคด้วยปัญญา เลือกรับ-ปฏิเสธข่าวและวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเองและสิ่งต่างๆให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกโครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน	◆ โครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ◆ โครงสร้างของโรงเรียน ความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในโรงเรียน
	๒. ระบุบทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนเองในครอบครัวและโรงเรียน	◆ ความหมายและความแตกต่างของอำนาจตามบทบาท สิทธิ หน้าที่ในครอบครัวและโรงเรียน ◆ การใช้อำนาจในครอบครัวตามบทบาท สิทธิหน้าที่

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย	◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในครอบครัว เช่น การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว การรับฟังและแสดงความคิดเห็น ◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น เลือกหัวหน้าห้อง ประธานชุมนุม ประธานนักเรียน
ป.๒	๑. อธิบายความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	◆ ความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวกับชุมชน เช่น การช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน
	๒. ระบุผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจในโรงเรียน และชุมชน	◆ ผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจในโรงเรียน และชุมชน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ป.๓	๑. ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	◆ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ◆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย
	๒. วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนโดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง	◆ การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง
	๓. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนที่เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม	◆ การตัดสินใจของบุคคลและกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน - การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน เช่น การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกคณะกรรมการห้องเรียน - การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน เช่น เลือกประธานนักเรียน เลือกคณะกรรมการนักเรียน ◆ การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. อบจ.
ป.๔	๑. อธิบายอำนาจอธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย	◆ อำนาจอธิปไตย ◆ ความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง	♦ บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง หลังการเลือกตั้ง
	๓. อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	♦ สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย ♦ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย
ป.๕	๑. อธิบายโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	♦ โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กทม. ♦ อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
	๒. ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	♦ บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่นนายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
	๓. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	♦ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน
ป.๖	๑. เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล	♦ บทบาท หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล
	๒. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ	♦ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ
	๓. อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย	♦ การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ระเบียบ กติกา การเลือกตั้ง ♦ สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรมกระทำความผิด การเลือกตั้ง และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ♦ ตรวจสอบคุณสมบัติ ♦ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
ม.๑	๑. อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป	♦ หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	◆ การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ อภิไธยทั้ง ๓ ฝ่าย คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน
	๓. ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่
ม.๒	๑. อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย	◆ กระบวนการในการตรากฎหมาย - ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย - ขั้นตอนการตรากฎหมาย - การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรากฎหมาย
	๒. วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน	◆ เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย ◆ หลักการเลือกข้อมูล ข่าวสาร
ม.๓	๑. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	◆ ระบอบการปกครอง แบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบ ◆ เผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย ◆ เกณฑ์การตัดสินใจ
	๒. วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	◆ ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
	๓. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	◆ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ◆ อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล ◆ บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน ◆ ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	◆ ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ◆ แนวทางการแก้ไขปัญหา

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	◆ สินค้าและบริการที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยาสีฟัน ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน เช่น มีผู้ให้หรือการใช้ของแลกของ ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ ◆ ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า
	๒. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม	◆ การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ◆ ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว ◆ ประโยชน์ของการออม ◆ โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว ◆ วางแผนการใช้จ่าย
	๓. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	◆ ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ◆ ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน สาธารณูปโภคต่าง ๆ ◆ วิธีการใช้ทรัพยากรทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า
ป.๒	๑. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	◆ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน เช่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต ◆ ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม
	๒. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	◆ การประกอบอาชีพของครอบครัว ◆ การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว ◆ รายได้และรายจ่ายของตนเอง
	๓. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง	◆ วิธีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ ◆ รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ◆ รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม
	๔. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม	◆ ที่มาของรายได้ที่สุจริต ◆ การใช้จ่ายที่เหมาะสม ◆ ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ ◆ การออมและผลดีของการออม ◆ การนำเงินที่เหลือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือสาธารณกุศล
ป.๓	๑. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต	◆ สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่ เรียกว่าปัจจัย ๔ ◆ สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจเป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ◆ ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการที่สนองความต้องการของมนุษย์ ◆ หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น ◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค
	๒. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง	◆ ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		และเหมาะสม ◆ วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ◆ วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม
	๓. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ◆ ความหมายของสินค้าและบริการ ◆ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด
ป.๔	๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ	◆ สินค้าและบริการที่มีอยู่หลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้านราคาและคุณภาพ ◆ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย และตัวสินค้า เช่น ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ราคา สินค้า การโฆษณา คุณภาพของสินค้า
	๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค	◆ สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค ◆ สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ◆ หลักการและวิธีการเลือกบริโภค
	๓. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง	◆ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร การใช้จ่าย
ป.๕	๑. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	◆ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการ ◆ เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ◆ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภค ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการใน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ชุมชน
	๒. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	◆ หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เช่นการประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่ายในบ้าน โรงเรียน การวางแผนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อลดความสูญเสียทุกประเภท การใช้ปัญญาท้องถิ่น ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป ◆
	๓. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	◆ หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์ ◆ ประเภทของสหกรณ์โดยสังเขป ◆ สหกรณ์ในโรงเรียน (เน้นฝึกปฏิบัติจริง) ◆ การประยุกต์หลักการของสหกรณ์มาใช้ในการชีวิตประจำวัน
ป.๖	๑. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ	◆ บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ เช่น คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบต่อสังคม วางแผนก่อนเริ่มลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความผิดพลาด และการสูญเสีย ฯลฯ ◆ ทักษะคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ◆ ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
	๒. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	◆ คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง ◆ คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
	๓. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	◆ ความหมาย และความจำเป็นของทรัพยากร ◆ หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ลดการสูญเสียทุกประเภท) ◆ วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด วางแผนการใช้ทรัพยากร โดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ม.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น - ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัด กับ ความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลน การเลือกและค่าเสียโอกาส
	๒. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	- ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ - หลักการในการบริโภคที่ดี - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค - ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว
	๓. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	- ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ - หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง - การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำรงชีวิต - ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย
ม.๒	๑. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	- ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ - การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ภาคครัวเรือน ♦ ปัจจัยของการลงทุนและการออมคือ อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต ♦ ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย
	๒. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	♦ ความหมาย ความสำคัญ และหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ♦ สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่น ว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง ♦ มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ♦ นำหลักการผลิตรายวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
	๓. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	♦ หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ♦ สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ♦ ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น
	๔. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	♦ การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ♦ กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ♦ การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค ♦ แนวทางการปกป้องสิทธิของผู้บริโภค
ม.๓	๑. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	♦ ความหมายและประเภทของตลาด ♦ ความหมายและตัวอย่างของอุปสงค์และอุปทาน ♦ ความหมายและความสำคัญของกลไกราคา และการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ หลักการปรับและเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ
	๒. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	◆ สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ◆ วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ แนวทางการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	๓. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	◆ แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ◆ หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต	◆ ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน ◆ เหตุผลของการทำงาน ◆ ผลของการทำงานประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อครอบครัวและสังคม ◆ การทำงานอย่างสุจริตทำให้สังคมสงบสุข
ป.๒	๑. อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ	◆ ความหมายและความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ◆ ลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงิน รวมทั้ง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ◆ ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		โดยการใช้เงิน
	๒. บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย	◆ ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภคพอสังเขป ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทำให้สังคมสงบสุข และประเทศมั่นคง
ป.๓	๑. บอกสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน	◆ สินค้าและบริการที่ภาครัฐทุกระดับจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน เช่น ถนน โรงเรียน สวนสาธารณะ การสาธารณสุข การบรรเทาสาธารณภัย
	๒. บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี	◆ ความหมายและความสำคัญของภาษีที่รัฐนำมาสร้างความเจริญและให้บริการแก่ประชาชน ◆ ตัวอย่างของภาษี เช่น ภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ ◆ บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี
	๓. อธิบายเหตุผลการแข่งขันทางการค้า ที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	◆ ความสำคัญและผลกระทบของการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง
ป.๔	๑. อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน	◆ อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน ◆ การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย การกักตุนสินค้า ◆ การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน
	๒. อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	◆ ความหมายและประเภทของเงิน ◆ หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ ◆ สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขาย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ
ป.๕	๑. อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร	♦ บทบาทหน้าที่ของธนาคารโดยสังเขป ♦ ดอกเบี้ยเงินฝาก และดอกเบี้ยกู้ยืม ♦ การฝากเงิน / การถอนเงิน
	๒. จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม	♦ ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงินทั้งนอก ระบบและในระบบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น การเสียดอกเบี้ย การลงทุน การซื้อของอุปโภคเพิ่มขึ้น ที่นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นต้น
ป.๖	๑. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาล	♦ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาล ที่มีต่อระบบ เศรษฐกิจอย่างสังเขป เช่นการแลก เปลี่ยนสินค้าและบริการ รายได้และ รายจ่าย การออมกับธนาคาร การลงทุน ♦ แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของ หน่วยเศรษฐกิจ ♦ ภาษีและหน่วยงานที่จัดเก็บภาษี ♦ สิทธิของผู้บริโภค และสิทธิของผู้ใช้ แรงงานในประเทศไทย ♦ การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดง ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ผลิต ผู้บริโภค และรัฐบาล
	๒. ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น	♦ การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสาน ประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน
ม.๑	๑. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง	♦ ความหมาย ประเภท และความสำคัญ ของสถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ ♦ บทบาทหน้าที่และความสำคัญของ ธนาคารกลาง ♦ การหารายได้ รายจ่าย การออม การ ลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน
	๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ	♦ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ♦ ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ และเสนอแนวทางแก้ไข
	๓. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน	♦ ความหมายและกฎอุปสงค์ อุปทาน ♦ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
	๔. อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	♦ ความหมายและความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา ♦ กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป ♦ ตัวอย่างการละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท
ม.๒	๑. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	♦ ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ
	๒. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	♦ หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
	๓. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	♦ การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น
	๔. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า	♦ การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ
ม.๓	๑. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	♦ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ♦ บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		สาธารณชนที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน - บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศ ของรัฐในระดับต่าง ๆ - บทบาทการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่ายและการจัดสรรในทางเศรษฐกิจ ◆ บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย
	๒. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	◆ นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล
	๓. อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	◆ บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ◆ ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ◆ กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ
	๔. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	◆ ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด
	๕. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา	◆ สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน ◆ ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน ◆ แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน
	๖. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	◆ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ◆ สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑.บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา	◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ในปฏิทิน ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติในปฏิทิน ◆ ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เช้าวันนี้ ตอนเย็น
	๒. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	◆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น รับประทานอาหาร ตื่นนอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
	๓. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ ◆ การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างสั้น ๆ
ป.๒	๑. ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	◆ คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ เดือนหน้า เดือนก่อน ◆ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้
	๒. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเองโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่าย ◆ สุนัขบัตร ทะเบียนบ้าน ◆ ใช้คำที่บอกช่วงเวลาแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
ป.๓	๑. เปรียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราชอย่างสังเขป (ถ้าเป็นมุสลิมควรเรียนฮิจเราะห์ศักราชด้วย)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ วิธีการเทียบ พ.ศ.เป็นค.ศ.หรือค.ศ. เป็น พ.ศ. ◆ ตัวอย่างการเทียบศักราช ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ปีเกิดของนักเรียน เป็นต้น
	๒. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยใช้หลักฐาน และแหล่งข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน
ป.๔	๑. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	◆ ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ◆ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสารเช่น หนังสือพิมพ์
	๒. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	◆ เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ◆ ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เช่นสมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์
	๓. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	◆ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง ◆ ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ◆ การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง
ป.๕	๑. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	◆ วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องการเขียนอย่างง่าย ๆ การจัดนิทรรศการ
	๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล	◆ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใด และมีผลกระทบอย่างไร ◆ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ◆ การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
	๓. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	◆ ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่างๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น ◆ ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ◆ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น
ป.๖	๑. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	◆ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน ◆ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของภูมินามของสถานที่ในท้องถิ่น
	๒. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	◆ ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๔ หรือ รัชกาลที่ ๕ กฎหมายสำคัญ ฯลฯ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓) ◆ สรุปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		และข้อเท็จจริง ◆ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน
ม.๑	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	◆ ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ◆ ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลาสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ◆ ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต
	๒. เปรียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ. / ม.ศ. / ร.ศ. / พ.ศ. / ค.ศ. และ ฮ.ศ. ◆ วิธีการเทียบศักราชต่างๆ และตัวอย่างการเทียบ ◆ ตัวอย่างการใช้ศักราชต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
	๓. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	◆ ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ◆ ตัวอย่างหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานขั้นรอง (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓) เช่น ข้อความ ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เป็นต้น ◆ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และเหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๒	๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	♦ วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำ หรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ♦ ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเองหรือหลักฐานสมัยอยุธยา (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓)
	๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	♦ ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา และธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส ๔.๓) เช่น ข้อความบางตอน ในพระราชพงศาวดารอยุธยา / จดหมายเหตุชาวต่างชาติ
	๓. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	♦ ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี ♦ การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ♦ ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความทางประวัติศาสตร์
ม.๓	๑. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	♦ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง ♦ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทาง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ประวัติศาสตร์ ◆ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	◆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็ก เช่น การใช้ควาย ไถนา รถไถนา เตารีด ถนน เวิียน - รถอีแต๋น ◆ สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ตามกาลเวลา
	๒. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	◆ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง การสูญเสียบุคคลในครอบครัว
ป.๒	๑. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	◆ วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น การสอบถามพ่อแม่ ผู้รู้ ◆ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ประเพณีในชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน ◆ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
	๒. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	◆ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่าง ๆ ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ป.๓	๑. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของชุมชน	◆ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี การคมนาคม ความปลอดภัย ◆ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของชุมชน ทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางสังคม
-----	---	--

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. สรุปลักษณะที่สำคัญของ ชนบทชนบทนิยมประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชน	◆ ชนบทชนบทนิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
	๓. เปรียบเทียบความเหมือนและความ ต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับ ชุมชนอื่น ๆ	◆ ชนบทชนบทนิยมประเพณี และวัฒนธรรม ของชุมชน อื่น ๆ ที่มีความเหมือนและ ความต่างกับชุมชนของตนเอง
ป. ๔	๑. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ โดยสังเขป	◆ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทย โดยสังเขป ◆ หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ ยุค ก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป
	๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดง พัฒนาการของมนุษยชาติ	◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบใน ท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ ในดินแดนไทยโดยสังเขป
ป.๕	๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	◆ การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนใน ดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ◆ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและ จีน ที่มีต่อไทย และคนใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร
	๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรม ต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน โดยสังเขป	◆ การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติใน สังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย ดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล ◆ อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของ

		วัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๖	๑. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	◆ ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยสังเขป ◆ ตัวอย่างความเหมือนและความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษา ศาสนา การปกครอง
	๒. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	◆ ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป ◆ สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ◆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันโดยสังเขป
ม.๑	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่างๆ ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	๒. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	◆ ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน
ม.๒	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และ

		การเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน
ม.๓	๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลก โดยสังเขป	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก - ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เช่น สงครามโลกครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ
	๒. วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามในการจัดปัญหาความขัดแย้ง	

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	- ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์) - การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน - เอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น แผนที่ประเทศไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ประเพณีไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ต่างชาติดียกย่อง เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย) ที่มีความภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้
	๒. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	♦ ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ♦ คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้
	๓. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น	♦ ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษาถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน ♦ คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่างๆ เหล่านี้
ป.๒	๑. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	♦ บุคคลในท้องถิ่นที่คุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคงของท้องถิ่น และประเทศชาติ ในอดีตที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ♦ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ
	๒. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้	♦ ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ ♦ คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทยที่มีต่อสังคมไทย ♦ ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นของนักเรียน
ป.๓	๑. ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่ เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	♦ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ◆ อาณาจักรไทยอื่นๆที่ผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช
	๒. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยสังเขป	◆ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถโดยสังเขป
	๓. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ป.๔	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป
	๒. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	◆ ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชา ที่ ๑ (พระยาลิไทยโดยสังเขป)
	๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก เครื่องสังคโลก ◆ คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาการด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขาวบ้านบางระจัน เป็นต้น ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม ◆ การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรีโดยสังเขป ◆ พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสังเขป ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรีโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม
	๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	
	๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	
	๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	
ป.๖	๑. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่างๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า- จุฬาโลกมหาราช
	๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์	
	๓. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์	
	๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ฯลฯ ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม
ม.๑	๑. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย โดยสังเขป	◆ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป ◆ รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัยตาม พหุรงค์ ทวารวดี เป็นต้น ◆ รัฐไทย ในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ เป็นต้น ◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก) ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้าน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ◆ วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรม ไทย ◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคโลก ◆ ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย
	๒. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	
	๓. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทย ในปัจจุบัน	
ม.๒	๑. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร อยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ	◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของ อาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้าน การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และ การกู้เอกราช ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และ ศิลปวัฒนธรรม
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร อยุธยา	
	๓. ระบุงูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของ ภูมิปัญญาดังกล่าว ต่อการพัฒนาชาติ ไทยในยุคต่อมา	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี ◆ วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย
ม.๓	๑. วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ	◆ การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทย ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ ◆ พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามช่วงสมัยต่างๆ ◆ เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ ๔ การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัย และผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคมโลก
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
	๓. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	
	๔. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน
ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม
กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. จำแนกสิ่งต่างๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น
	๒. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ	◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ที่อยู่อาศัย บ้าน เพื่อนบ้าน ต้นไม้ ถนน พุ่มไม้ ไร่ สวน ที่ราบ ภูเขา แหล่งน้ำ ◆ ทิศหลัก (เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และ ที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
	๓. ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งของสิ่งต่างๆในห้องเรียน	◆ แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆในห้องเรียน
	๔. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	◆ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน - เมฆ - ลม
ป.๒	๑. ระบุสิ่งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	◆ สิ่งต่างๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้าน
	๒. ระบุตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่ แผนผัง และภาพถ่าย	◆ ตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่ แผนผัง และภาพถ่ายเช่น ภูเขา ที่ราบ แม่น้ำ ต้นไม้ อากาศ ทะเล
	๓. สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์	◆ ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เช่น ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาลต่างๆ
ป.๓	๑. สืบหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชนโดยใช้แผนที่ แผนผัง และภาพถ่ายเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง	◆ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน ◆ แผนที่ แผนผัง และภาพถ่าย ◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. วาดแผนผังเพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน	♦ ตำแหน่งที่ตั้งสัมพันธ์ของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน เช่นสถานที่ราชการ อำเภอ ตลาด โรงพยาบาล ไปรษณีย์ ฯลฯ
ป.๔	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะสำคัญทางกายภาพของจังหวัดตนเองด้วยแผนที่และรูปถ่าย	♦ ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง
	๒. ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัดของตนเองด้วยแผนที่และรูปถ่าย	♦ แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัดของตนเอง
	๓. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	♦ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด
ป.๕	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	♦ ลักษณะทางกายภาพในของภูมิภาคของตนเอง
	๒. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตนเอง	♦ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตนเอง
ป.๖	๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยด้วยแผนที่รูปถ่ายทางอากาศและภาพจากดาวเทียม	♦ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียม) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศ
	๒. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทยเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	♦ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติของประเทศไทย เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว วาตภัย ดินถล่ม และโคลนถล่ม ♦ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ
ม.๑	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนียโดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	♦ ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย
	๒. อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูดและลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลาของโลก	♦ พิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูดและลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา ♦ เปรียบเทียบวัน เวลาของโลก

	๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	◆ ภัยพิบัติของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
ม.๒	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกาโดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	◆ ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๒. อธิบายมาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์	◆ มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์
	๓. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	◆ ภัยพิบัติของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
ม.๓	๑. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	◆ ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ◆ การเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
	๒. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	◆ ภัยพิบัติของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกายและอาหาร
	๒. สังเกตและ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม	◆ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม
	๓. มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียน	◆ การปฏิบัติตนในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในบ้านและชั้นเรียน
ป.๒	๑. อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในการดำเนินชีวิต

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. จำแนกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไปและที่ใช้แล้วหมดไปได้อย่างคุ้มค่า	◆ ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ - ใช้ไม่หมด เช่น อากาศ แสงอาทิตย์ - สร้างทดแทนขึ้นมาใหม่ เช่น น้ำ ดิน ป่า ไม้ สัตว์ป่า - ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ◆ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า
	๓. อธิบายความสัมพันธ์ของฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์	◆ ความสัมพันธ์ของฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์
	๔. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	◆ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ◆ การรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
ป.๓	๑. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน	◆ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน
	๒. อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และการประกอบอาชีพ	◆ การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การคมนาคม บ้านเรือน และการประกอบอาชีพในชุมชน ◆ การประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน
	๓. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์	◆ ความหมายและประเภทของมลพิษโดยมนุษย์ ◆ สาเหตุของการเกิดมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์
	๔. อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและชนบท	◆ ลักษณะของเมืองและชนบท
	๕. อธิบายความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	◆ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
	๖. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน ◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๔	๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด	♦ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด
	๒. อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น	♦ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เช่น การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่น
	๓. นำเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด	♦ การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด
ป.๕	๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน	♦ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน
	๒. วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	♦ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน
	๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน	♦ ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน ♦ แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน
ป.๖	๑. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย	♦ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม) ในประเทศไทย ♦ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น	♦ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย ♦ ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม) ของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางในการจัดการอย่างยั่งยืนในประเทศไทย	◆ ผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ◆ แนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยมีจิตสำนึก รู้คุณค่า
ม.๑	๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	◆ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	◆ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	◆ ประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนียอย่างยั่งยืน	◆ แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนียอย่างยั่งยืน
ม.๒	๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	◆ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	◆ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	◆ ประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกาอย่างยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการ จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีป ยุโรป และทวีปแอฟริกาอย่างยั่งยืน
ม.๓	๑. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีป อเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้	♦ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ สังคมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกา ใต้
	๒. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้	♦ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
	๓. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้	♦ ประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่ เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและทวีป อเมริกาใต้
	๔. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมในอเมริกาเหนือและทวีป อเมริกาใต้อย่างยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการ จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในอเมริกา เหนือและทวีปอเมริกาใต้อย่างยั่งยืน
	๕. ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศที่มี ผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	♦ เป้าหมายการพัฒนาของโลกที่ยั่งยืน ♦ ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการ จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๑๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

รายวิชา สังคมศึกษาฯ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต ความหมาย ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัยปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาทในพุทธศาสนา ฝึกสวดมนต์และแผ่เมตตา บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมในวันสำคัญของพุทธศาสนา การทอดผ้าป่าสามัคคีจากในบทเรียน (เว็บไซต์สรุปปัญหา/ปลูกศาสนา/พ่อ สดาร์) การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต ประโยชน์ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ลักษณะความสามารถและความดีของตนเองผู้อื่น โครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน สิทธิหน้าที่ของตนเองในครอบครัวและโรงเรียน กิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประเมินไทย การผูก เสี่ยว สินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ประโยชน์ของการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัว การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย สถานที่ที่ตนภาคภูมิใจในท้องถิ่น สิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะทิศทางของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บอกทิศที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน บอกลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ธรรมชาติสะท้อนมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียน

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอง อำเภอสะตอง จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓ , ๑/๔

ส ๑.๒ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

ส. ๒.๑ ป.๑/๑ , ๑/๒

ส ๒.๒ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

ส ๓.๑ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

ส ๓.๒ ป.๑/๑

ส ๕.๑ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓ , ๑/๔ , ๑/๕

ส ๕.๒ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๒๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

รายวิชา สังคมศึกษาฯ ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุความสำคัญของพุทธศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติศาสดาที่นับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก ความหมายความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาทในพุทธศาสนา ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ชื่อศาสดาและความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น ๆ การฝึกปฏิบัติ มารยาทชาวพุทธ ปฏิบัติตนในศาสนาพิธีพิธีกรรมในวันสำคัญของพุทธศาสนา การทอดกฐิน จากในบทเรียน (เว็บไซต์รูปปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต การปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ หน้าที่ ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตนตามมารยาทไทยการแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายและผ้าไหม การยอมรับความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่น การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ความสัมพันธ์ของตนเองและสมาชิกในครอบครัว บทบาทอำนาจของผู้นำในโรงเรียนและชุมชน และนำทรัพยากรมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว การบันทึก รายรับ-รายจ่ายของตนเอง สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสม ความหมาย ความสำคัญของสินค้าและการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการ ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่ แผนที่และภาพถ่าย ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคม ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ และวิธีใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความสัมพันธ์ของฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงการรักษาและการฟื้นฟูของสิ่งแวดล้อม

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๒/๑ , ๒/๒ , ๒/๓ , ๒/๔ , ๒/๕ , ๒/๖ , ๒/๗

ส ๑.๒ ป.๒/๑ , ๒/๒

ส. ๒.๑ ป.๒/๑ , ๒/๒ , ๒/๓ , ๒/๔

ส ๒.๒ ป.๒/๑ , ๒/๒

ส ๓.๑ ป.๒/๑ , ๒/๒ , ๒/๓ , ๒/๔

ส. ๓.๒ ป.๒/๑ , ๒/๒

ส ๕.๑ ป.๒/๑ , ๒/๒ , ๒/๓

ส ๕.๒ ป.๒/๑ , ๒/๒ , ๒/๓ , ๒/๔

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๓๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

รายวิชา สังคมศึกษาฯ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุความสำคัญของพุทธศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติศาสดาที่ตนนับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกและ ศาสนิกชนตัวอย่างความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาทในพุทธศาสนา ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ศาสดาและความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น ๆ การฝึกปฏิบัติ มารยาทต่อสาวกศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ ฝึกปฏิบัติมารยาทต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมในวันสำคัญของพุทธศาสนา จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูก คลาสรูม/ฟอสตาร์) การอุปสมบทในท้องถิ่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สรุปรูปการปฏิบัติตนตามประเพณี และวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น **บุญบั้งไฟ** การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการ ทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริตพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ความสำคัญของวันหยุดราชการ บุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง บทบาทหน้าที่ของ สมาชิกของชุมชนในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ความแตกต่างของการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทน การเปลี่ยนแปลงของบุคคลในโรงเรียน ชุมชน ปัจจัย ๔ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต วิเคราะห์บัญชีรายรับ- รายจ่ายของตนเอง การใช้ทรัพยากรในการผลิตและบริการ สินค้าและบริการที่ภาครัฐและบทบาทของ ประชาชนในการเสียภาษี การแข่งขันทางการค้ามีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง การใช้แผนที่ แผนที่ และ ภาพถ่าย ในการหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน เขียนตำแหน่งที่ตั้งสัมพันธ์ของสถานที่สำคัญในบริเวณ โรงเรียนและชุมชน ความสัมพันธ์ของภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่มีผลต่อสภาพสังคมในชุมชน **เขาสอยดาว** สภาพแวดล้อมในชุมชนในอดีตและปัจจุบัน การพึ่งพาสิ่งแวดล้อมในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ของมนุษย์ในชุมชน มลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ความแตกต่างของลักษณะของเมืองและชนบท การเพิ่มและสูญเสียสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอก อาชีพที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓ , ๓/๔ , ๓/๕ , ๓/๖ , ๓/๗

ส ๑.๒ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส. ๒.๑ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓ , ๓/๔

ส ๒.๒ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส ๓.๑ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส. ๓.๒ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส ๕.๑ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส ๕.๒ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓ , ๓/๔ , ๓/๕

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๔๑๐๑

รายวิชา สังคมศึกษา ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๘๐ ชั่วโมง

จำนวน ๒ หน่วยกิต

.....

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุความสำคัญของพุทธศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติศาสดาที่นับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกและ ศาสนิกชน แสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาทในพุทธศาสนา การทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว โรงเรียนและแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ฝึกสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ประวัติพระศาสดาของศาสนาอื่นๆ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนา การปฏิบัติมรรยาทของชาวพุทธ การปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา จากในบทเรียน (เวปไซด์ทรูปลูกปัญญา/ลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริตการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี บุคคลตัวอย่างของอำเภอสอยดาวสืบทอดดีงามตามกฎหมาย วัฒนธรรมของไทยในภาคต่าง ๆ ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน ความสำคัญของอำนาจอธิปไตยต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในการเลือกตั้ง ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและการบริการ การรักษาสีทิวและผลประโยชน์ของผู้บริโภค หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง อาชีพ สินค้า และบริการต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน หน้าที่เบื้องต้นของเงิน การใช้แผนที่ ภาพถ่ายลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง บอกตำแหน่ง ระยะทางและทิศของทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง แหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอสอยดาวสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดตามแผนที่จังหวัดตนเอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของจังหวัดของเรา กาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัด

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกวิธีการตลาดที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓ , ๔/๔ , ๔/๕ , ๔/๖ , ๔/๗ , ๔/๘

ส ๑.๒ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

ส ๒.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓ , ๔/๔ ๔/๕

ส. ๒.๒ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

ส. ๓.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

ส. ๓.๒ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓
ส. ๕.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓
ส. ๕.๒ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๕๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

รายวิชา สังคมศึกษา ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๘๐ ชั่วโมง จำนวน ๒ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา สรุปรูปพุทธประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ ประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชน องค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎก แสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อพัฒนาตนและสิ่งแวดล้อม จัดพิธีกรรมทางศาสนาอย่างประหยัด การปฏิบัติตนในศาสนพิธีกรรมในวันสำคัญของพุทธศาสนา ฝึกปฏิบัติมรรยาทต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ จากในบทเรียน(เว็บไซต์/รูป/ลูกปฏิกุญญา/ลูกกลาสรูม/ฟอสตาร์ท) การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพหน้าที่ของพลเมืองดี วิธีป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก วัฒนธรรมไทยต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการ หลักการเศรษฐกิจพอเพียง หลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์ บทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงิน บอกตำแหน่ง ระยะเวลาทางของภูมิภาคของตนเอง ลักษณะภูมิลักษณะที่สำคัญของตนเอง เช่น แม่น้ำภูเขา ป่าไม้ สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสอยดาว ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมในภูมิภาคของตนเอง สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาค อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีชีวิตและการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในภูมิภาค ผลจากการรักษาและการทำลายสภาพแวดล้อมในภูมิภาค

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกวิธีการตลาดที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓ , ๕/๔ , ๕/๕ , ๕/๖ , ๕/๗

ส ๑.๒ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

ส ๒.๑ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓ , ๕/๔

ส ๒.๒ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

ส ๓.๑ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

ส ๓.๒ ป.๕/๑ , ๕/๒

ส ๕.๑ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

ส ๕.๒ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๖๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

รายวิชา สังคมศึกษาฯ ๖ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
เวลา ๘๐ ชั่วโมง จำนวน ๒ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ สรุปพุทธประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ ประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชน เคารพพระรัตนตรัยปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การทำความดีของบุคคลตัวอย่างในประเทศ ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุข และสิ่งเสพติด หลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ ลักษณะสำคัญของศาสนพิธีกรรมและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อเข้าร่วมพิธี ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถาน ฝึกปฏิบัติมรรยาทต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ประโยชน์ของศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกความรู้/พอสตาร์) การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม การแสดงมารยาทไทยในสังคม วัฒนธรรมของคนในภาคต่าง ๆ ในสังคมไทย แหล่งข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน บทบาทหน้าที่ของการปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาล กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย หลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์ บทบาทของผู้บริโภคที่ดี วิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตผู้บริโภค ธนาคารและรัฐบาล การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ ผลที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนสภาพธรรมชาติในประเทศจากอดีตถึงปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี การจัดทำแผนการใช้ทรัพยากรในชุมชน

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกวิธีการตลาดที่เกี่ยวข้องกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓ , ๖/๔ , ๖/๕ , ๖/๖ , ๖/๗ , ๖/๘ , ๖/๙

ส ๑.๒ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓ , ๖/๔

ส ๒.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓ , ๖/๔ , ๖/๕

ส ๒.๒ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓

ส ๓.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓

ส ๓.๒ ป.๖/๑ , ๖/๒

ส ๕.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒

ส ๕.๒ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๑๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน วัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาในปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วงเวลาการเรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทฤษฎีปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) **ความเป็นมาของวัดเขาแจ่งเบง** การดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เหตุการณ์ในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส. ๔.๑ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

ส. ๔.๒ ป.๑/๑ , ๑/๒

ส. ๔.๓ ป.๑/๑ , ๑/๒ , ๑/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๒๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ความหมาย ช่วงเวลาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่เป็นอดีต ปัจจุบันและอนาคต จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) ประวัติความเป็นมาวัดเขาสุกิม ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน ถึงผลกระทบของการเปลี่ยนที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน บอกถึงบุคคลในท้องถิ่นที่ทำประโยชน์ที่น่าภาคภูมิใจ

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอฮอยดาว จังหวัดจันทบุรี

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๒/๑ , ๒/๒

ส ๔.๒ ป.๒/๑ , ๒/๒

ส ๔.๓ ป.๒/๑ , ๒/๒

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๓๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ศักยภาพตามปฏิทิน ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. ตัวอย่างการเทียบศักราชในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนวิธีการ สืบค้นเหตุการณ์ สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน การเทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ใน ชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชน จากในบทเรียน (เว็บไซต์ครูปลูก ปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) ประวัติความเป็นมาของศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของชุมชน ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัย ทางสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม กษัตริย์ไทยผู้สถาปนาอาณาจักร ไทย พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทรา ทิพย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักร สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับเปรียบเทียบความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่น ๆ พระกรณียกิจของ พระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย บอกพระราช กรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย ที่มี ส่วนปกป้องประเทศชาติ

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลละดอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๓/๑ , ๓/๒

ส ๔.๒ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

ส ๔.๓ ป.๓/๑ , ๓/๒ , ๓/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๔๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษและสหัสวรรษ ยุคสมัยต่าง ๆ ใน การศึกษาประวัติศาสตร์ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย หลักฐานที่แสดงการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ การพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ประวัติและผลงานของบุคคล สำคัญในสมัยสุโขทัย คุณค่าของภูมิปัญญาไทย ที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจ จากในบทเรียน (เว็บไซต์ท ารปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์) ประวัติและผลงานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แผนที่ ภาพถ่ายลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง บอกตำแหน่ง ระยะทางและทิศของทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสอยดาว สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดตามแผนที่ จังหวัดตนเอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของจังหวัดของเรา การ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัด

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส. ๔.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

ส. ๔.๒ ป.๔/๑ , ๔/๒

ส. ๔.๓ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

ส. ๕.๑ ป.๔/๑ , ๔/๒ , ๔/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๕๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อำเภอสอยดาว ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาด้านการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/พอสตาร์)

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

ส ๔.๒ ป.๕/๑ , ๕/๒

ส ๔.๓ ป.๕/๑ , ๕/๒ , ๕/๓

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๖๑๐๒ รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๖ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ **ความเป็นมาของจังหวัดจันทบุรี** ข้อมูลจากหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องราวสำคัญในอดีต สภาพแวดล้อมเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียน ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ ผลที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนสภาพธรรมชาติในประเทศจากอดีตถึงปัจจุบัน **แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี** การจัดทำแผนการใช้ทรัพยากรในชุมชนจากในบทเรียน (เว็บไซต์ทูลุปลูกปัญญา/ปลูกกลาสรรพ์/ฟอสตาร์)

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกผลไม้เศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒

ส ๔.๒ ป.๖/๑ , ๖/๒

ส ๔.๓ ป.๖/๑ , ๖/๒ , ๖/๓ , ๖/๔

ส ๕.๑ ป.๖/๑ , ๖/๒

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๑๒๓๑ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๒๒๓๒ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๓๒๓๓ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๔๒๓๔ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๕๒๓๕ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส ๑๖๒๓๖ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

.....

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๑ รายวิชา สังคมศึกษา ๑ (เศรษฐศาสตร์- ภูมิศาสตร์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย สืบค้น คำนึง ระบุ อภิปราย ความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น การบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ความเป็นมา หลักการและความสำคัญของปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย บทบาท หน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง การพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ อิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นข้อมูลทางกายภาพและสังคมของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย เปรียบเทียบวัน เวลาของประเทศไทยกับทวีปต่างๆ ภัยตามธรรมชาติและการระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและ โอเชียเนีย การเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม การใช้ทรัพยากรในชุมชน มีจิตสำนึกคุณค่าทรัพยากร แผนการอนุรักษ์ในทวีปเอเชีย ความร่วมมือของประเทศต่างๆที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย ทำเลที่ตั้ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของความคิด เทคโนโลยี สินค้าและประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย จากในบทเรียน (เวปไซต์รูปปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ ปฏิบัติ สืบค้น ระบุ อภิปราย ปฏิบัติและกระบวนการกลุ่ม ในการรู้จักการบริหารทรัพยากรในการผลิต การบริโภคที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่ารวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ใช้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทรัพยากรสภาพปัจจุบัน ปัญหา ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ในภูมิภาคต่างๆของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย

เพื่อให้เกิดการเห็นคุณค่า และมีค่านิยมที่ดีของการนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม จริยธรรมและใช้ชีวิตอย่างพอเพียงในสังคมปัจจุบัน รู้จักพึ่งตนเอง ประหยัดอดออมตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย และเกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลละดอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกกลไกราคา และการตลาดที่เกี่ยวกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๑๔ ตัวชี้วัด)

ส ๕.๑ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓

ส ๕.๒ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓, ม.๑/๔

ส ๓.๑ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓,

ส ๓.๒ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓, ม.๑/๔

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๓ รายวิชา พระพุทธศาสนา ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ปฏิบัติ เห็นคุณค่าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประเทศไทยด้านการสั่งคายน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ ประเทศไทย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ สถาบันหลักของสังคมไทย สภาพแวดล้อม ที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย การพัฒนาตนและครอบครัว สรุปลและวิเคราะห์ พุทธประวัติ การประสูติ เทวทูต ๔ การแสวงหาความรู้ การบำเพ็ญทุกรกิริยา การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากชาดก เรื่องอัมพชาดก ติตติรชาดก ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาได้ถูกต้อง ประวัติและความสำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาวันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ พุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว พระรัตนตรัย พุทธคุณ ๙ อริยสัจ ๔ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ขันธ์ ๕ ธาตุ ๔ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม ความหมายและคุณค่า อบายมุข ๖ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) คิหิสุข มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ไตรสิกขา กรรณฐาน ๒ ปธาน ๔ โกศล ๓ มงคล ๓๘ ไม่คบคนพาล คบบัณฑิต บูชาผู้ควรบูชา พุทธศาสนสุภาษิต ยัม เว เสวติ ตาติโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น อดทนต่อความยากลำบาก จงเตือนตน ด้วยตน นิสมม กรณํ เสโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดีทูลาวาสา ฆราทุกขา เรือนที่ครองไม่ค้ำนำทุกข์มาให้ คำศัพท์ทางศาสนา โครงสร้าง พระไตรปิฎก การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียมโยนิโสมนสิการ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ – โทษและทางออก สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา การฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้น อานาปานสติ นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตรประจำวัน จากในบทเรียน (เว็บไซต์ครูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสครู/พอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ ปฏิบัติ สํารวจ เห็นคุณค่า ตระหนัก สืบค้น ระบุงิปรายปฏิบัติและกระบวนการกลุ่ม ในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรม นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตรประจำวันอย่างถูกต้อง

เพื่อให้เกิดศรัทธา เห็นคุณค่า และสำนึกในสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ ปฏิบัติตามหลักธรรมได้ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๘ ตัวชี้วัด)

ส ๑.๑ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓, ม.๑/ ๔ ,

ส ๑.๒ ม.๑/ ๕,

ส ๑.๑ ม.๑/ ๕, ม.๑/ ๖, ม.๑/ ๗

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๒

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ระบุ อภิปราย สืบค้นความสำคัญของเวลาและช่วงเวลา ใน การศึกษาประวัติศาสตร์ การเทียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ นำวิธีการทาง ประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของ ประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสำคัญของอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยต่อการพัฒนาการสังคมไทยในปัจจุบัน เรื่องราว ทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย จากในบทเรียน (เว็บไซต์ครูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสrum/ ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ ระบุ อภิปราย สืบค้นข้อมูลเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่มีการพัฒนาการด้านต่างๆภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยต่อการพัฒนาการสังคมไทยในปัจจุบัน เรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย

เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในประวัติศาสตร์ อารยธรรมโบราณที่เป็นมรดกตกทอด และมีผลต่อความเจริญด้านต่างๆของไทยในปัจจุบัน

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๕ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๑ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓,

ส ๔.๒ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๒๓๑ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียด และความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบ ต่อสังคมในการ ต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการ เรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะ การอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการ ทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๔

รายวิชา สังคมศึกษา ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ภาคเรียนที่ ๒

เวลา ๔๐

ชั่วโมง

จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย ปฏิบัติ ระบุ อภิปราย การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริตในกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามกฎหมาย บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติโดยเน้นจิตสาธารณะ ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น โครงสร้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การถ่วงดุลอำนาจอภิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันฉบับปัจจุบัน ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและหน้าที่

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่ม ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกิดทักษะชีวิตที่ดี มีความเข้าใจในกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เห็นความสำคัญของกฎหมายที่เป็นกติกาของสังคมและปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่

เพื่อให้เกิดความศรัทธา ตระหนัก เห็นคุณค่าของการนำกฎหมาย มาประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันและปฏิบัติตนตามกฎหมายในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๗ ตัวชี้วัด)

ส ๒.๑ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓, ม.๑/ ๔,

ส ๒.๒ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๖

รายวิชา พระพุทธศาสนา ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ภาคเรียนที่ ๒

เวลา ๒๐

ชั่วโมง

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติ การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากพุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชน ตัวอย่าง การปฏิบัติตน การดำเนินชีวิตของศาสนิกชนของศาสนาต่างๆ การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ บุคคลตัวอย่างในท้องถิ่นหรือประเทศด้านศาสนสัมพันธ์ การบำเพ็ญประโยชน์ และการบำรุงรักษาวัด บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักศาสน และศาสนพิธี จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกศาสนา/พุทธสาวก)

โดยใช้กระบวนการ วิเคราะห์ ปฏิบัติ กระบวนการกลุ่มในการนำทางการปฏิบัติตนของพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาวพุทธตัวอย่างมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนต่อศาสนาต่างๆ รวมทั้งการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์และศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง

เพื่อให้เกิดความศรัทธา เห็นคุณค่าในการนำแนวทางของศาสนาและการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ต่อบุคคลต่างๆ และศาสนพิธีได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๘ ตัวชี้วัด)

ส ๑.๑ ม.๑/ ๔, ม.๑/ ๙, ม.๑/ ๑๐, ม.๑/ ๑๑,

ส ๑.๒ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓, ม.๑/ ๔

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๕

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมงจำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย ปฏิบัติ ระบุ อภิปราย การสืบค้นในพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ด้านต่างๆจนถึงความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยปัจจุบัน จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/พอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ อธิบาย ปฏิบัติ ระบุ อภิปราย การสืบค้น ในการพัฒนาการด้านต่างๆสมัยสุโขทัย อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยที่เป็นมรดกตกทอดมายังสังคมไทยปัจจุบัน

เพื่อเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่สร้างชาติ สร้างวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอ สอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๓ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๓ ม.๑/ ๑, ม.๑/ ๒, ม.๑/ ๓

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๒๓๒ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียด และความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบ ต่อสังคมในการ ต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการ เรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะ การอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการ ทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๑

รายวิชา สังคมศึกษา ๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย เสนอแนวทาง อภิปราย ปฏิบัติ เสนอแนวทาง ระบุแนวทาง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออกต่อระบบเศรษฐกิจ การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน ปัจจัยของการลงทุนและการออมคืออัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต ปัญหาของการลงทุนและ

การออมในสังคมไทย ความหมาย ความสำคัญและหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่นว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ นำหลักการผลิตมาวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค แนวทางการปกป้องสิทธิผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ หลักการผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา วิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปยุโรปและแอฟริกา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกา ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และแอฟริกา ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกาต่อประเทศไทย จากในบทเรียน (เว็บไซต์รูปปลูกปัญญา/ปลูกกลาสารวม/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการ วิเคราะห์ ปฏิบัติ อภิปราย ยกตัวอย่าง เสนอแนวทาง ระบุแนวทาง ในการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ เกิดความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินการผลิตและการบริการ ผลกระทบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหาในชุมชน วิธีการของผู้บริโภคในการคุ้มครองตนเองในการบริโภค

ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประชากร สังคมและวัฒนธรรมปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อประเทศไทย

เพื่อให้เห็นคุณค่า ตระหนักและเห็นความสำคัญ ชื่อสัตย์สุจริตในกระบวนการการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทย ตระหนักถึงผลกระทบในภาวะเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก เห็นคุณค่าในความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เห็นความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจรวมทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกกลไกราคา และการตลาดที่เกี่ยวกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๑๔ ตัวชี้วัด)

ส ๓.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔,

ส ๓.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔

ส ๕.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒,

ส. ๕.๒ ม. ๒/๑, ม. ๒/๒, ม. ๒/๓, ม. ๒/๔

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๓

รายวิชา พระพุทธศาสนา ๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ภาคเรียนที่ ๑

เวลา ๒๐

ชั่วโมง

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ อภิปราย ปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก และเห็นคุณค่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์และมรดกของชาติ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน พุทธสาวก พุทธสาวิกา พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ นางชุชชุตตรา พระเจ้าพิมพิสาร ชาดก มิตตวันทุกชาดก ราโชวาทชาดก ศาสนิกชนตัวอย่าง พระมหาธรรมราชาลิไท สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ ยาวชิรญาณวโรรส โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก ธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ในพระรัตนตรัย ธรรมคุณ ๖ อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม จากในบทเรียน (เวปไซด์ทรูปลูกปัญญา/ลูกคลาสรูม/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ อภิปราย ปฏิบัติ วิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมความเข้าใจอันดี กับประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์และมรดกของชาติ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม และเข้าใจหลักพุทธธรรมอย่างถูกต้อง ในความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม

เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมเห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๘ ตัวชี้วัด)

ส.๑.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔, ม.๒/๕, ม.๒/๖, ม.๒/๗, ม.๒/๘

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๒

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา ประเมินค่า วิเคราะห์ เห็นความสำคัญ อธิบาย ระบุความสำคัญ และตระหนักในที่ตั้ง และสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อ พัฒนาการ โดยสังเขป พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมตะวันออกและแหล่งมรดกโลก ในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน การ สถาปนาอาณาจักรอยุธยา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การ เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การ ควบคุมกำลังคนและศิลปวัฒนธรรม จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสrum/พอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการประเมินค่า วิเคราะห์ อธิบาย ระบุความสำคัญ ปฏิบัติ และตระหนักในการ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย

เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าและรักความเป็นไทยในความเพียรพยายามของบรรพบุรุษ ไทยในการทำนุบำรุงและพัฒนาชาติเห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันรักษาชาติและมรดกของชาติ

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอ สอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๗ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔,

ส ๔.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒,

ส ๔.๓ ม.๒/๑

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๒๒๓๓ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๔

รายวิชา สังคมศึกษา ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย ปฏิบัติ เห็นคุณค่า วิเคราะห์ อภิปราย ในการการเรียนรู้ การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริตกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองครอบครัว เช่น กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวเช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศโดยสังเขป สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญในการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน กระบวนการในการตรากฎหมาย เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย หลักการเลือกข้อมูล ข่าวสารเพื่อนำมาวิเคราะห์

โดยใช้กระบวนการอธิบาย ปฏิบัติ เห็นคุณค่า วิเคราะห์ อภิปราย ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนมาใช้ได้ถูกต้อง รู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเองตามวิถีทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและบทบาทของตนในสถาบันที่สำคัญของชาติต่างๆ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย

เพื่อให้เกิดความศรัทธา สร้างความซื่อสัตย์ ในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม ตระหนักในความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่เป็นกติกาของสังคม และปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมาย ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมรักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะและรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๑๔ ตัวชี้วัด)

ส. ๑.๑ ม.๒/๙, ม.๒/๑๐, ม.๒/๑๑,

ส. ๑.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔ ม.๒/๕

ส. ๒.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔,

ส ๒.๒ ม.๒/๑,ม.๒/๒

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๖ รายวิชา พระพุทธศาสนา ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย ปฏิบัติ วิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้มีความตระหนัก พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานนันทานาปานสติ นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตนตามหลักธรรม พุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก ศาสนิกชน ตัวอย่าง การเป็นลูกที่ดีตามหลักทศเบื่องต้นในทศ ๖ มรรยาทของศาสนิกชน การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) มรรยาทของผู้เป็นแขก ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม การทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน การกรวดน้ำ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า หลักธรรมเบื่องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ ศาสนพิธี พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ จากในบทเรียน (เว็บไซต์รูปปลูกปัญญา/ปลูกศาสนา/พอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ ปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์และตระหนักในคุณค่าของพระรัตนตรัยและพระหลักพุทธธรรม น้อมนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ ระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาได้ถูกต้องเหมาะสม

ตระหนัก เห็นคุณค่าและเกิดศรัทธาในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม ในชีวิตประจำวัน ยึดมั่นในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๘ ตัวชี้วัด)

ส. ๑.๑ ม.๒/๙, ม.๒/๑๐, ม.๒/๑๑,

ส. ๑.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓, ม.๒/๔ ม.๒/๕

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๕

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ระบุความสำคัญ ปฏิบัติ และตระหนักถึงการกู้เอกราช ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคนและศิลปวัฒนธรรม การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย ที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ พระสุริโยทัย พระนเรศวรมหาราช พระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (บุนมา) จากในบทเรียน (เว็บไซต์ครูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสрум/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ ระบุความสำคัญและตระหนักในการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยาด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย เพื่อให้เกิดความรักชาติ ภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในความเพียรพยายามของบรรพบุรุษไทย ในการทำนุบำรุงและพัฒนาชาติเห็นความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันรักษาชาติและมรดกของชาติ

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๓ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒,

ส ๔.๓ ม.๒/๑

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๒๒๓๔ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๑ รายวิชา สังคมศึกษา ๕ (ภูมิศาสตร์ – เศรษฐศาสตร์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา ปฏิบัติ วิเคราะห์ ระบุแนวทางสำรวจ อภิปราย อธิบาย มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ที่แสดงข้อมูลลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากร ปัญหาสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้และในท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อประเทศไทย

กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจเกี่ยวกับตลาด อุปสงค์ อุปทาน กลไกราคา การกำหนดราคา หลักการปรับเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ การแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์และความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ นโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐที่มีต่อบุคคล กลุ่มและประเทศชาติ ความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินฝืด เงินเฟ้อ ผลเสียจากการว่างงานและแนวทางแก้ปัญหา สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทูลุกลูกปัญญา/ลูกกลาสรูม/ฟอสตาร์)

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกกลไกราคา และการตลาดที่เกี่ยวกับลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๑๕ ตัวชี้วัด)

ส ๕.๑ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒,

ส ๕.๒ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒, ม. ๓ / ๓, ม. ๓ / ๔

ส ๓.๑ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒, ๓ / ๓,

ส ๓.๒ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒, ม. ๓ / ๓, ม. ๓ / ๔, ม. ๓ / ๕, ม. ๓ / ๖

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๓

รายวิชา พระพุทธศาสนา ๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

อธิบาย วิเคราะห์ อภิปราย ปฏิบัติ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และการนับถือศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างอารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ ปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางลีลา ปางประจำวันเกิด ชาดกเรื่องเล่าทางพระพุทธศาสนา นันทวิสาขชาดกและสุวัณณหังสชาดก สรุปลักษณะ วิเคราะห์ พุทธประวัติ ปฐมเทศนา โอวาทปาติโมกข์ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย วันวิสาขบูชา การประพฤติปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ หลักปฏิบัติในการฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในศาสนพิธี การงดเว้นอบายมุข การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระรัตนตรัย - สังฆคุณ ๙ อริยสัจ ๔ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ขั้น ๕ ไตรลักษณ์ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม - วัฏฏะ ๓ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - อตถะ ๓ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) มรรคมงคล ๘ - ปัญญา ๓ สัมปรีชธรรม ๗ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ อุบาสกธรรม ๗ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสุภาษิตทางพระพุทธศาสนาที่มีความหมายที่เป็นข้อคิด คติสอนใจสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่มีปะปนอยู่ในภาษาไทยคำศัพท์เหล่านี้มีความหมายเฉพาะตัว อาจมีการนำไปสื่อความหมายผิดพลาดได้ สมควรที่จะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว เป็นการพัฒนาตนเองให้มีความสุขอยู่ในสังคมจากในบทเรียน (เว็บไซต์สรุปปัญหา/ปลูกศาสนาธรรม/โพสต์การ์ด)

โดยใช้กระบวนการ อธิบาย วิเคราะห์ อภิปราย ปฏิบัติ มีส่วนร่วม ระบุแนวทางการกระบวนการกลุ่ม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เห็นความสำคัญในคุณค่าของพระรัตนตรัย ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม

เพื่อให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง เห็นคุณค่าในการนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๗ ตัวชี้วัด)

ส๑.๑ ม. ๓ /๑, ม.๓ /๒ , ม.๓ /๔ , ม.๓ / ๕ ,

ส๑.๒ ม.๓ /๕ ,

ส๑.๑ ม. ๓ /๖ , ม.๓ / ๗

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๒

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ภาคเรียนที่ ๑

เวลา ๒๐

ชั่วโมง

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติ อธิบาย การสืบค้น เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นของตน เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของภูมิภาคต่างๆในโลกโดยสังเขป ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆของโลก พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองของภูมิภาคต่างๆของโลกอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ความร่วมมือและความขัดแย้งในสงครามโลกครั้งที่ ๑ สงครามโลกครั้งที่ ๒ สงครามเย็น และองค์การร่วมมือระหว่างประเทศ จากในบทเรียน(เว็บไซต์ครูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสrum/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติ อธิบาย การสืบค้นข้อมูลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่น ขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของวิธีการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาและความขัดแย้งด้านต่างๆของโลกที่นำไปสู่สงครามโลกทำให้เกิดองค์การร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่โลก

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๔ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๑ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒,

ส ๔.๒ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๒๓๕ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๕
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๔

รายวิชา สังคมศึกษา ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๐ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย มีส่วนร่วม วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นใน การแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต ความแตกต่างของการกระทำความผิดทางอาญาและคดีแพ่ง การปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน วัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อและแนวทางลดการขัดแย้งสร้างความสมานฉันท์ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลกด้วยขันติธรรม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของตนเอง มองโลกในแง่ดี ระบอบการปกครองแบบต่างๆที่ใช้ในยุคปัจจุบัน ความแตกต่าง คล้ายคลึงกับการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๙ ตัวชี้วัด)

ส ๒.๑ ม. ๓ /๑, ม. ๓/ ๒, ม. ๓/ ๓, ม. ๓/ ๔, ม. ๓/ ๕,

ส ๒.๒ ม. ๓/ ๑, ม. ๓/ ๒, ม. ๓/ ๓, ม. ๓/ ๔

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๖

รายวิชา พระพุทธศาสนา ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย อภิปราย ปฏิบัติ วิเคราะห์ เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก เกี่ยวกับพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร การสวดมนต์แปล และแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลัก สติปัฏฐานเน้นอานาปานสตินำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย พุทธสาวก พุทธสาวิกา ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระมหาปชาบดีเถรีพระเชมาเถรี พระเจ้า ปเสนทิโกศล นันทิวิสาละชาดก สุวัณณหังสชาดก ศาสนิกชนตัวอย่าง ม.จ.หญิงพูนพิสมัย ดิสกุล ศ.สัญญา ธรรมศักดิ์ หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศเบื้องต้น ในทศ ๖ ของพระพุทธศาสนา การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแผ่ตามโอกาสการศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูป และเครื่องบูชา การวางด้ายสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ขอบปฏิบัติในวันเสด็จพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในสาระการเรียนรู้ข้อ ๖) วิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆโดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติ อธิบาย เห็นคุณค่า เสนอแนวทาง เปรียบเทียบในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมรู้จักเลือกใช้คุณธรรมของพุทธสาวก พุทธสาวิกาและพุทธศาสนสุภาษิตไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และสังคม นำหลักวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปฏิบัติตนในศาสนพิธีและพิธีกรรมได้ถูกต้อง รู้จักอารักขาศาสนาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ทั้งของประเทศและท้องถิ่น นำหลักธรรมมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสรูม/พอสตาร์)

เพื่อให้เกิดความตระหนัก ศรัทธา เห็นคุณค่าและรักความเป็นไทยในการนำหลักธรรม ข้อคิดแบบอย่างที่ดีและศาสนพิธีมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมสงบสุข

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๑๑ ตัวชี้วัด)

ส ๑.๑ ม. ๓ /๖, ม. ๓ / ๙, ม. ๓ / ๘, ม. ๓ / ๕

ส ๑.๒ ม.๓ /๑, ม.๓/๒ , ม.๓ / ๓, ม.๓/๗ , ม.๓/ ๔

ส ๑.๑ ม.๓ / ๓ ,ม.๓ / ๑๐

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๕

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๒ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์ ในการสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทยปัจจัย ที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ความเจริญและการพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทยด้านต่างๆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยประชาธิปไตยถึงปัจจุบัน จากในบทเรียน (เว็บไซต์ทรูปลูกปัญญา/ปลูกคลาสrum/ฟอสตาร์)

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน

เพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจ ชื่นชมในความสามารถ การเสียสละของบรรพบุรุษไทย ที่พัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับอารยประเทศและรักษาประเทศชาติให้เป็นเอกราชมาจนถึงทุกวันนี้

สาระท้องถิ่น

มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการปลูกพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) ในท้องถิ่นตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สามารถบอกประวัติความเป็นมาของการปลูกลำไยในท้องถิ่นของนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (รวม ๔ ตัวชี้วัด)

ส ๔.๓ ม. ๓ / ๑, ม. ๓ / ๒, ม. ๓ / ๓, ม. ๓ / ๔

คำอธิบายรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

รหัสวิชา ส ๒๓๒๓๖ รายวิชา การป้องกันการทุจริต ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการกระบวนการเรียนรู้ ๕ ขั้นตอน (๕ STEPs) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มี ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม
 ๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
 ๓. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๕. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
 ๖. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
 ๗. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
 ๘. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๙. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต
- รวมทั้งหมด ๙ ผลการเรียนรู้

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษา

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติและความสำคัญพระพุทธศาสนา ● พุทธประวัติ ● พุทธสาวก พุทธสาวิกา ● ชาดก ● ศาสนิกชนตัวอย่าง	ส ๑.๑ ป. ๑/๑ ส ๑.๑ ป. ๑/๒	๕	๑๐
๒	หลักธรรมคำสอนโลก ● พระรัตนตรัย ● โอวาท ๓ ● พุทธศาสนสุภาษิต ● ผีกลสวมนต์และแม่เมตตา	ส ๑.๑ ป. ๑/๓ ส ๑.๑ ป. ๑/๔	๕	๑๐
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีวิมีสุข ● การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือศาสนสถาน ● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ● ประวัติโดยสังเขปของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ● ***การทอดผ้าป่าสามัคคี ***	ส ๑.๒ ป. ๑/๑ ส ๑.๒ ป. ๑/๒ ส ๑.๒ ป. ๑/๓	๕	๑๐
๔	สมาชิกที่ดี ● การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ● ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ● ลักษณะความสามารถและลักษณะความดีของตนเองและผู้อื่น ● โครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ● โครงสร้างของโรงเรียน ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในโรงเรียน	ส ๒.๑ ป. ๑/๑ ส ๒.๑ ป. ๑/๒ ส.๒.๒ ป. ๑/๑ ส.๒.๒ ป. ๑/๒ ส.๒.๒ ป. ๑/๓	๗	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	● ความหมายและความแตกต่างของอำนาจตาม บทบาท สิทธิ หน้าที่ ในครอบครัวและโรงเรียน ● การใช้อำนาจในครอบครัวตามบทบาทสิทธิ หน้าที่ ● กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในครอบครัว กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยในโรงเรียน ● ***การผูกเสี่ยว***			
๕	การดำรงชีวิตประจำวันกับเศรษฐกิจพอเพียง ● สินค้าและบริการที่ซื้อขายในชีวิตประจำวัน ● สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน ● สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ ● วิธี การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า ● การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและ บริการ ● ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว ● ประโยชน์ของการออม ● โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว ● วางแผนการใช้จ่าย ● ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ● ทรัพยากรส่วนรวม	ส ๓.๑ ป. ๑/๑ ส ๓.๑ ป. ๑/๒ ส ๓.๑ ป. ๑/๓	๘	๒๐
๖	สังคมกับความสุจริต ● ความหมาย ประเภท และความสำคัญของการ ทำงาน ● เหตุผลของการทำงาน ● ผลของการทำงานประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อครอบครัว และสังคม ● การทำงานอย่างสุจริตทำให้สังคมสงบสุข	ส ๓.๒ ป. ๑/๑	๕	๑๐
๑๐	สิ่งที่อยู่รอบตัว ● สิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่ มนุษย์สร้างขึ้น ● ***น้ำตกเขาสอยดาว*** ● ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่าง ๆ	ส ๕.๑ ป. ๑/๑ ส ๕.๑ ป. ๑/๒ ส ๕.๑ ป. ๑/๓	๕	๒๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	รอบตัว ● ทิศหลัก (เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ● แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน ● การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	ส ๕.๑ ป. ๑/๔ ส ๕.๑ ป. ๑/๕		
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติและความสำคัญพระพุทธศาสนา และศาสดาอื่นที่ควรรู้ ● พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ● สรุปรูปพุทธประวัติ ● ประสูติ ● พุทธสาวก พุทธสาวิกา ● ชาดก ● ศาสนิกชนตัวอย่าง ● ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ	ส ๑.๑ ป.๒/๑ ส ๑.๑ ป.๒/๒ ส ๑.๑ ป.๒/๓ ส ๑.๑ ป.๒/๗	๕	๑๐
๒	หลักธรรมคำสอนโลก ● พระรัตนตรัย ● โอวาท ๓ ● พุทธศาสนสุภาษิต	ส ๑.๑ ป.๒/๔	๕	๑๐
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีวีมีสุข ● พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ● ประสูติ ● การฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ● การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ● ***การทอดกฐิน***	ส ๑.๑ ป.๒/๑ ส ๑.๑ ป.๒/๒ ส ๑.๒ ป.๒/๑ ส ๑.๒ ป.๒/๒	๔	๘
๔	คนดีของสังคม ● ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ หน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน สถานที่สาธารณะ ● กิริยามารยาทไทยเกี่ยวกับความเคารพ การยืน การเดิน กรนึ่ง การพูด การทักทาย การแต่งกาย ● ***การแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายและผ้าไหม***	ส ๒.๑ ป.๒/๑ ส ๒.๑ ป.๒/๒ ส ๒.๑ ป.๒/๓ ส.๒.๑ ป.	๔	๖

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	- การยอมรับความแตกต่างของคนในสังคมเรื่องความคิด ความเชื่อ ความสามารถ และการปฏิบัติตนของบุคคลอื่นที่แตกต่างกัน - สิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น - ความสัมพันธ์ของตนเองและสมาชิกในครอบครัวกับชุมชน - ผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจในโรงเรียนและชุมชน	๒/๔ ส ๒.๒ ป.๒/๑ ส.๒.๒ ป. ๒/๒		
๕	ทรัพยากรกับการผลิต - ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน - ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการรวมทั้งสิ่งแวดล้อม	ส ๓.๑ ป.๒/๑	๓	๖
๖	รายรับ – รายจ่าย - การประกอบอาชีพของครอบครัว - การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม - รายได้รายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว - รายได้รายจ่ายของตนเอง - วิธีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของตนเองอย่างง่าย - รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม - รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม - ที่มาของรายได้ที่สุจริต - การใช้จ่ายที่เหมาะสม - ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ - การออมและผลดีของการออม - การนำเงินที่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์	ส ๓.๑ ป.๒/๒ ส ๓.๑ ป.๒/๓ ส ๓.๑ ป.๒/๔	๔	๕
๗	การแลกเปลี่ยนสินค้า ความหมายและความสำคัญของสินค้าและบริการ	ส ๓.๒ ป.๒/๑ ส ๓.๒	๕	๕

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ● ลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงิน รวมทั้งการแบ่งปัน การช่วยเหลือ ● ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยการใช้เงิน ● ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิต และผู้บริโภคพอสังเขป ● ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ● ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายทำให้สังคมสงบสุขและประเทศมั่นคง	ป.๒/๒		
๑๓	ธรรมชาติกับมนุษย์ ● สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกลับบ้าน ● ***น้ำตกเขาสอยดาว*** ● ตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่ แผนที่ และภาพถ่าย ● ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์	ส ๕.๑ ป.๒/๑ ส ๕.๑ ป.๒/๒ ส ๕.๑ ป.๒/๓	๕	๗
๑๔	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ● คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ● คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ● ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ ● ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ● ความสัมพันธ์ของฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ● การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ● การรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม	ส ๕.๒ ป.๒/๑ ส ๕.๒ ป.๒/๒ ส ๕.๒ ป.๒/๓ ส ๕.๒ ป.๒/๔	๕	๘
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	พุทธประวัติและความสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ● ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตประจำวัน ● พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา ● สรุปพุทธประวัติ	ส ๑.๑ ป.๓/๑ ส ๑.๑ ป.๓/๒	๒	๕
๒	หลักธรรมคำสอนโลก ● ความสำคัญของพระไตรปิฎก ● พระรัตนตรัย ● โอวาท ๓ ● พุทธศาสนสุภาษิต ● ผีกล่อมคนให้ชั่ว พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา	ส ๑.๑ ป.๓/๔ ส ๑.๑ ป.๓/๕ ส ๑.๑ ป.๓/๖	๓	๘
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีวิมีสุข ● พุทธสาวก พุทธสาวิกา ● ชาดก ● ศาสนิกชนตัวอย่าง ● ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุศาสนสถานและศาสนบุคคล ● การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่น ๆ ● ***การอุปสมบทในท้องถิ่น*** ● ฝึกปฏิบัติมรยาตชาวพุทธ ● ปฏิบัติตนในศาสนพิธี ● ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	ส ๑.๑ ป.๓/๓ ส ๑.๑ ป.๓/๗ ส ๑.๒ ป.๓/๑ ส ๑.๒ ป.๓/๒ ส ๑.๒ ป.๓/๓	๕	๑๐

๔	คนดีของสังคม ● ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว ● ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ● ***บุญบั้งไฟ*** ● พฤติกรรมตนเองและเพื่อน ๆ ในชีวิตประจำวัน ● สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรม การดำเนินชีวิตในปัจจุบันของนักเรียนและผู้อื่นแตกต่างกัน ● บุคคลที่มีผลงานเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน ● ลักษณะและผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่น ● บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ● การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย ● การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง ● วิธีการเลือกตัวแทนอย่างถูกต้องและเหมาะสม ● การตัดสินใจของบุคคล และกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียนและชุมชน	ส ๒.๑ ป.๓/๑ ส ๒.๑ ป.๓/๒ ส ๒.๑ ป.๓/๔ ส.๒.๒ ป.๓/๑ ส ๒.๒ ป.๓/๒ ส.๒.๒ ป.๓/๓	๖	๑๓
๕	วันหยุดราชการที่สำคัญ ● วันหยุดราชการที่สำคัญ	ส ๒.๑ ป.๓/๓	๑	๓
๖	สินค้ากับความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ● สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าปัจจัย ๔ ● สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจเป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ● ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการที่สนองความต้องการของมนุษย์ ● หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น ● ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ● ความหมายของสินค้าและบริการ ● ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ที่ไม่จำกัด	ส ๓.๑ ป.๓/๑ ส ๓.๑ ป.๓/๓	๒	๓
๗	การใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า ● ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็นและเหมาะสม ● วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ● วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ● วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม	ส ๓.๑ ป.๓/๒	๑	๒

๘	สินค้าและบริการที่รัฐจัดหา ● สินค้าและบริการที่ภาครัฐทุกระดับจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน	ส ๓.๒ ป.๓/๑	๑	๒
๙	ภาษี ● ความหมายและความสำคัญของภาษีที่รัฐนำมาสร้างความเจริญและให้บริการแก่ประชาชน ● ตัวอย่างของภาษี ● บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี	ส ๓.๒ ป.๓/๒	๑	๒
๑๐	การแข่งขันการค้า ● ความสำคัญและผลกระทบของการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	ส ๓.๒ ป.๓/๓	๑	๒
๑๑	ศักราชตามปฏิทิน ● ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน ● วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. ● ตัวอย่างการเทียบศักราชในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ● วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ● ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน	ส ๔.๑ ป.๓/๑ ส ๔.๑ ป.๓/๒	๒	๕
๑๒	การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชน ● ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม ● ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม ● ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม ● ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง ที่มีความเหมือน ความต่างกับชุมชนตนเอง	ส ๔.๒ ป.๓/๑ ส ๔.๒ ป.๓/๒ ส ๔.๒ ป.๓/๓	๔	๑๐

๑๓	กษัตริย์ไทยผู้สถาปนาอาณาจักร ไทย พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ	ส ๔.๓ ป.๓/๑	๑	๕
๑๔	รัชกาลปัจจุบัน พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยสังเขป	ส ๔.๓ ป.๓/๒	๑	๕
๑๕	วีรกรรมบรรพบุรุษไทย - วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ ***สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช***	ส ๔.๓ ป.๓/๓	๑	๕
๑๖	ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ - แผนที่ แผนที่ และภาพถ่าย - ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง - ตำแหน่งที่ตั้งสัมพันธ์ของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียน และชุมชน - ภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีผลต่อสภาพสังคมในชุมชน	ส ๕.๑ ป.๓/๑ ส ๕.๑ ป.๓/๒ ส ๕.๑ ป.๓/๓	๓	๑๐
๑๗	สภาพแวดล้อมชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน - สภาพแวดล้อมในชุมชนในอดีตและปัจจุบัน - การพึ่งพาสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ - การประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน ***เขื่อนศรีนครินทร์*** - มลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ - ลักษณะของเมืองและชนบท - การเพิ่มและสูญเสียสิ่งแวดล้อมทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง	ส ๕.๒ ป.๓/๑ ส ๕.๒ ป.๓/๒ ส ๕.๒ ป.๓/๓ ส ๕.๒ ป.๓/๔ ส ๕.๒ ป.๓/๕	๕	๑๐
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐ ๐

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ประถมศึกษา
ปีที่ ๔ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	พุทธประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ● ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ● สรุปพุทธประวัติ ● ประวัติศาสดา	ส ๑.๑ ป.๔/๑ ส ๑.๑ ป.๔/๒ ส ๑.๑ ป.๔/๘	๖	๕
๒	หลักธรรมค้ำจุนโลก ● พระรัตนตรัย ● ไตรสิกขา ● โอวาท ๓ ● พุทธศาสนสุภาษิต ● หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์	ส ๑.๑ ป.๔/๔ ส ๑.๑ ป.๔/๗	๓	๕
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีวิมีสุข ● พุทธสาวก พุทธสาวิกา ● ชาดก ● ศาสนิกชนตัวอย่าง ● ตัวอย่างการทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัวโรงเรียนและชุมชน ● สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญ คุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา ● ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน ● การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ● การบำรุงรักษาศาสนสถาน ● มรรยาทของศาสนิกชน ● ปฏิบัติตนในศาสนพิธี	ส ๑.๑ ป.๔/๓ ส ๑.๑ ป.๔/๕ ส ๑.๑ ป.๔/๖ ส ๑.๒ ป.๔/๑ ส ๑.๒ ป.๔/๒ ส ๑.๒ ป.๔/๓	๘	๑๐
๔	คนดีของสังคม ● การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๑ ส ๒.๑ ป.๔/๒	๓	๘

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	- แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน - การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ***บุคคลตัวอย่าง อำเภอสอยดาว***			
๕	สังคมไทยรักสันติสุข - วัฒนธรรมในภาคต่าง ๆ ของไทยที่แตกต่างกัน - ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน - แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	ส ๒.๑ ป.๔/๔ ส ๒.๑ ป.๔/๕	๓	๕
๖	สิทธิเด็ก สิทธิพื้นฐานของเด็ก	ส ๒.๑ ป.๔/๓	๑	๒
๗	พระมหากษัตริย์และระบอบประชาธิปไตย - อำนาจอธิปไตย - ความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย - บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการเลือกตั้งระหว่างกาเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง - สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย - ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย	ส ๒.๒ ป.๔/๑ ส ๒.๒ ป.๔/๒ ส ๒.๒ ป.๔/๓	๖	๕
๘	ปัจจัยที่เลือกซื้อสินค้า - สินค้าและบริการที่มีหลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้วยราคาและคุณภาพ - ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย และตัวสินค้า	ส ๓.๑ ป.๔/๑	๑	๒
๙	ผู้บริโภคกับสิทธิพื้นฐาน - สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค - สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ - หลักการและวิธีการเลือกบริโภค	ส ๓.๑ ป.๔/๒	๒	๒
๑๐	เศรษฐกิจพอเพียง	ส ๓.๑ ป.๔/๓	๒	๒

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	● หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ● การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต			
๑๑	เงิน ● การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ ● การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน ● ความหมายและประเภทของเงิน ● หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ ● สกูลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ	ส ๓.๒ ป.๔/๒	๓	๒
๑๒	อาชีพและการบริการในชุมชน ● อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน	ส ๓.๒ป.๔/๑	๓	๒
๑๓	การนับช่วงเวลา ● ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ● การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาปรากฏในเอกสารต่าง ๆ	ส ๔.๑ ป.๔/๑	๓	๕
๑๔	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ● เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ● ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ● ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานขั้นรอง ● ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ● ***ประวัติและผลงานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช*** ● เกณฑ์การจำแนกหลักฐานที่พบในท้องถิ่นเป็น	ส ๔.๑ ป.๔/๒ ส ๔.๑ ป.๔/๓	๗	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	หลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรองอย่างง่าย ๆ			
๑๕	การตั้งถิ่นฐาน - พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยเฉพาะ ที่สามารถก่อตั้งเป็นอาณาจักรโบราณได้โดยสังเขป - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๔/๑ ส ๔.๒ ป.๔/๒	๗	๕
๑๖	พัฒนาการอาณาจักรสุโขทัย - การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป - พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ โดยสังเขป - ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย - ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย - คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์	ส ๔.๓ ป.๔/๑ ส ๔.๓ ป.๔/๒ ส ๔.๓ ป.๔/๓	๘	๑๐
๑๗	ข้อมูลจังหวัดจันทบุรี - แผนที่ ภาพถ่าย ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง - ตำแหน่ง ระยะทาง และทิศของทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง - แผนที่แสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัด	ส ๕.๑ ป.๔/๑ ส ๕.๑ ป.๔/๒ ส ๕.๑ ป.๔/๓	๘	๑๐
๑๘	สภาพแวดล้อมจังหวัดจันทบุรี สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อ	ส ๕.๒ ป.๔/๑ ส ๕.๒ ป.๔/๒	๖	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	การดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด ● การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ● การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัด ● ***แหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอสอยดาว***	ส ๕.๒ ป.๔/๓		
รวมตลอดปี/ภาค			๘๐	๑๐๐. ๐๐

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	พุทธประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา • มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา • การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย • สรุปลพุทธประวัติ • โปรดพระพุทธบิดา (เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์) • พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญัตตถจริยา และพุทธธจริยา	ส ๑.๑ ป.๕/๑ ส ๑.๑ ป.๕/๒	๖	๕
๒	หลักธรรมค้ำจุนโลก • องค์ประกอบของพระไตรปิฎก • ความสำคัญของพระไตรปิฎก • พระรัตนตรัย • ไตรสิกขา • โอวาท ๓ • พุทธศาสนสุภาษิต	ส ๑.๑ ป.๕/๔ ส ๑.๑ ป.๕/๕	๖	๕
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีวีมีสุข • พุทธสาวก พุทธสาวิกา • ชาดก • ศาสนิกชนตัวอย่าง • สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา • โอวาท ๓ • การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ • การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา • พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน • ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล	ส ๑.๑ ป.๕/๓ ส ๑.๑ ป.๕/๖ ส ๑.๑ ป.๕/๗ ส ๑.๒ ป.๕/๑ ส ๑.๒ ป.๕/๒ ส ๑.๒ ป.๕/๓	๗	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	• ประโยชน์ของการเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา • มรรยาทของศาสนิกชน			
๔	การดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วม • สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของพลเมืองดี • คุณลักษณะของพลเมืองดี • เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย • แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเอง หรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก • การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย • วัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย • คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต • ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น • ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน • การอนุรักษ์เผยแพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๕/๑ ส ๒.๑ ป.๕/๒ ส ๒.๑ ป.๕/๓ ส ๒.๑ ป.๕/๔	๗	๕
๕	การปกครองส่วนท้องถิ่น • โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น • อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครอง • บทบาท หน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	ส ๒.๒ ป.๕/๑ ส ๒.๒ ป.๕/๒ ส ๒.๒ ป.๕/๓	๖	๕
๖	ปัจจัยการผลิตและการบริการ • ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ • เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า และบริการ • ปัจจัยอื่น ๆ ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ • พฤติกรรมของผู้บริโภค • ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการในชุมชน	ส ๓.๑ ป.๕/๑	๒	๕

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๗	เศรษฐกิจพอเพียง ● หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ● การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ● ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน	ส ๓.๑ ป.๕/๒	๓	๕
๘	สหกรณ์ ● หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์ ● ประเภทของสหกรณ์โดยสังเขป ● สหกรณ์ในโรงเรียน (เน้นฝึกปฏิบัติจริง) ● การประยุกต์หลักการของสหกรณ์มาใช้ในการชีวิตประจำวัน	ส ๓.๑ ป.๕/๓	๓	๕
๙	ธนาคาร ● บทบาทหน้าที่ของธนาคารโดยสังเขป ● ดอกเบี้ยเงินฝาก และดอกเบี้ยกู้ยืม ● การฝากเงิน/การถอนเงิน ● ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงินทั้งนอกระบบและในระบบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ป.๕/๑ ส ๓.๒ ป.๕/๒	๕	๕
๑๐	เรื่องราวของท้องถิ่นและตัวเอง ● วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างง่าย ๆ ● แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่าง ๆ ● การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น ● ตัวอย่างเรื่องราวที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นที่มีอยู่ในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ● ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ● ***อำเภอสอยดาว***	ส ๔.๑ ป.๕/๑ ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๑ ป.๕/๓	๗	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	- การตอบคำถามทางประวัติศาสตร์โดยใช้ข้อมูลที่พบได้อย่างมีเหตุผล - การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ			
๑๑	อารยธรรมของอินเดียและจีน - การเข้ามาของอารยธรรมอินเดีย และจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย - อิทธิพลที่หลากหลายของกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๕/๑ ส ๔.๒ ป.๕/๒	๗	๑๐
๑๒	พัฒนาการอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี - การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป - ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา - พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาการด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ โดยสังเขป - ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา - ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยา โดยสังเขป - การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี โดยสังเขป - พระราชประวัติและผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราช โดยสังเขป - ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี โดยสังเขป	ส ๔.๓ป.๕/๑ ส ๔.๓ป.๕/๒ ส ๔.๓ป.๕/๓ ส ๔.๓ป.๕/๔	๗	๑๐
๑๓	ข้อมูลทางกายภาพในภูมิภาค - ตำแหน่ง (พิกัดภูมิศาสตร์ ละติจูด ลองจิจูด) ระยะ ทิศทางของภูมิภาคของตนเอง - ภูมิลักษณะที่สำคัญในภูมิภาคของตนเอง	ส ๕.๑ ป.๕/๑ ส ๕.๑ ป.๕/๒ ส ๕.๑ ป.๕/๓	๗	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	● ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพ (ภูมิลักษณะ และภูมิอากาศ) และลักษณะทางสังคม (ภูมิสังคม) ในภูมิภาคของตนเอง			
๑๔	สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ● สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาค ● อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีชีวิตและการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในภูมิภาค ● ผลจากการรักษาและการทำลายสภาพแวดล้อม ● แนวทางการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ● ***สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสอยดาว***	ส ๕.๒ ป.๕/๑ ส ๕.๒ ป.๕/๒ ส ๕.๒ ป.๕/๓	๗	๑๐
รวมตลอดปี/ภาค			๘๐	๑๐๐.๐ ๐

โครงสร้างรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	พุทธประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา - พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ - สรุปพุทธประวัติ	ส ๑.๑ ป.๖/๑ ส ๑.๑ ป.๖/๒	๕	๕
๒	หลักธรรมคำสอนโลก - พระรัตนตรัย - ไตรสิกขา - โอวาท ๓ - พุทธศาสนสุภาษิต - หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักธรรม - โอวาท ๓ : เบญจศีล-เบญจธรรม อปายมุข ๖ อกุศลมูล ๓ กุศลมูล ๓ - หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ	ส ๑.๑ ป.๖/๔ ส ๑.๑ ป.๖/๗ ส ๑.๑ ป.๖/๘	๗	๖
๓	ชาวพุทธที่ดี ชีววิถีสุข - พุทธสาวก พุทธสาวิกา - ชาดก - ศาสนิกชนตัวอย่าง - ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ - สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา - ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ - ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด - มรรยาทของศาสนิกชน - ทบทวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และ อาราธนาพระปริตร - พิธีทอดผ้าป่า - พิธีทอดกฐิน - ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล - การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม	ส ๑.๑ ป.๖/๓ ส ๑.๑ ป.๖/๕ ส ๑.๑ ป.๖/๖ ส ๑.๑ ป.๖/๙ ส ๑.๒ ป.๖/๑ ส ๑.๒ ป.๖/๒ ส ๑.๒ ป.๖/๓ ส ๑.๒ ป.๖/๔	๑๐	๗

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	และวันสำคัญทางศาสนา • ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา • การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ			
๔	กฎหมายที่ควรรู้ • กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของ ครอบครัวและชุมชน • ประโยชน์ของการปฏิบัติตามหรือเคารพกฎหมาย ดังกล่าว	ส ๒.๑ ป.๖/๑	๓	๒
๕	การธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย • ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม • การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผล ต่อตนเองและสังคมไทย • แนวทางการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย • ความหมายและความสำคัญของกิริยามารยาท ไทย • มารยาทไทยและมารยาทสังคม	ส ๒.๑ ป.๖/๒ ส ๒.๑ ป.๖/๓	๕	๗
๖	ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน • แหล่งข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ • ประโยชน์จากการติดตามข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ • หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน	ส ๒.๑ ป.๖/๕	๒	๕
๗	การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น • บทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล • กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยใน ท้องถิ่นและประเทศ • การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายระเบียบ กติกา การเลือกตั้ง • สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรมกระทำความผิดการ เลือกตั้ง และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ • ตรวจสอบคุณสมบัติ	ส ๒.๒ ป.๖/๑ ส ๒.๒ ป.๖/๒ ส ๒.๒ ป.๖/๓	๖	๗

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย			
๘	การผลิตอย่างมีคุณภาพ - บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ - ทัศนคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล - ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ	ส ๓.๑ ป.๖/๑	๒	๒
๙	การบริโภคอย่างฉลาด - คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี - พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง - คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม	ส ๓.๑ ป.๖/๒	๒	๒
๑๐	ทรัพยากรมีค่า - ความหมายและความจำเป็นของทรัพยากร - หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ลดการสูญเสีย ทุกประเภท) - วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด - วางแผนการใช้ทรัพยากร โดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและประเทศชาติและทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม - การร่วมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสานประโยชน์ในท้องถิ่น	ส ๓.๑ ป.๖/๓ ส ๓.๒ ป.๖/๒	๔	๔
๑๑	ผู้ผลิตและผู้บริโภค ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาลที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างสังเขป	ส ๓.๒ ป.๖/๑	๒	๓
๑๒	วิธีการทางประวัติศาสตร์ - ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน - การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น	ส ๔.๑ป.๖/๑ ส ๔.๑ป.๖/๒	๔	๑๒

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	จังหวัดจันทบุรี - ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ - สรุปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง - การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ			
๑๓	สังคมเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มอาเซียน - ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศเพื่อนบ้าน - พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน โดยสังเขป เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของประเทศเหล่านั้น - สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยในปัจจุบัน โดยสังเขป - ตัวอย่างความเหมือนและความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน - ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียน โดยสังเขป - สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน - ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๖/๑ ส ๔.๒ ป.๖/๒	๗	๑๐
๑๔	พัฒนาการสมัยรัตนโกสินทร์ - การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป - ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ - พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ตามช่วงเวลาต่าง ๆ - ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๓ ป.๖/๑ ส ๔.๓ ป.๖/๒ ส ๔.๓ ป.๖/๓ ส ๔.๓ ป.๖/๔	๘	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์			
๑๕	ลักษณะสำคัญทางกายภาพของประเทศ - เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง ๆ) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศ - ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศ - ภูมิลักษณะที่มีต่อภูมิสังคมของประเทศไทย	ส ๕.๑ ป.๖/๑ ส ๕.๑ ป.๖/๒	๖	๖
๑๖	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ - ความสัมพันธ์และผลกระทบ - ผลที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพธรรมชาติในประเทศจากอดีตถึงปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้น (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม อาชีพ และวัฒนธรรม) - แนวทางการใช้ทรัพยากรของคนในชุมชนให้ใช้อย่างยั่งยืน โดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่าของทรัพยากร ***แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี*** - แผนอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนหรือแผนอนุรักษ์	ส ๕.๒ ป.๖/๑ ส ๕.๒ ป.๖/๒ ส ๕.๒ ป.๖/๓	๗	๑๒
รวมตลอดปี/ภาค			๘๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษา
 โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติศาสตร์ • ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน • ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทิน • ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน • วิธีการสืบค้นความเป็นมาของตนและครอบครัว • การบอกเล่าความเป็นมาของตนและครอบครัว • ***ความเป็นมาของวัดเขาแจ่งเบง***	ส ๔.๑ ป.๑/๑ ส ๔.๑ ป.๑/๒ ส ๔.๑ ป.๑/๓	๘	๑๐๐
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	อดีต ปัจจุบันและอนาคต - คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบันและอนาคต - วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน - ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้ - วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง - ใช้คำบอกช่วงเวลา que แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ***ประวัติความเป็นมาของวัดเขาสุกิม*** - ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้	ส ๔.๑ ป.๒/๑ ส ๔.๑ ป.๒/๒	๗	๒๐
๒	การสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย - วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ - วิถีชีวิตของคนในชุมชน - สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน	ส ๔.๒ ป.๒/๑	๗	๑๕
๓	การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน - การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่าง ๆ - ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	ส ๔.๒ ป.๒/๒	๖	๑๕
๔	บุคคลสำคัญในท้องถิ่น - บุคคลในท้องถิ่นที่ให้คุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคงของท้องถิ่นและประเทศชาติในอดีตที่ควรน้าเป็นแบบอย่าง - ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ	ส ๔.๓ ป.๒/๑	๑๐	๒๐
๕	วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น - ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย - คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทยที่มีต่อสังคมไทย - ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นของนักเรียน	ส ๔.๓ ป.๒/๒	๑๐	๓๐
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศักราชตามปฏิทิน - ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน - วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. - ตัวอย่างการเทียบศักราชในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน - วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน	ส ๔.๑ ป.๓/๑ ส ๔.๑ ป.๓/๒	๑๐	๒๕
๒	การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชน - ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม - ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม - ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง ที่มีความเหมือนและความต่างกับชุมชนของตนเอง	ส ๔.๒ป. ๓/๑ ส ๔.๒ ป.๓/๒ ส ๔.๒ ป.๓/๓	๑๕	๓๐
๓	กษัตริย์ไทยผู้สถาปนาอาณาจักร ไทย พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ	ส ๔.๓ ป.๓/๑	๕	๑๐
๔	รัชกาลปัจจุบัน พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยสังเขป	ส ๔.๓ ป.๓/๒	๕	๑๕

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๕	วีรกรรมบรรพบุรุษไทย ● วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ ● ***สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ***	ส ๔.๓ ป.๓/๓	๕	๒๐
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	การนับช่วงเวลา - ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ - การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาปรากฏในเอกสารต่าง ๆ	ส ๔.๑ ป.๔/๑	๕	๕
๒	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ - เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ - ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย - ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง - ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ***ประวัติและผลงานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช *** - เกณฑ์การจำแนกหลักฐานที่พบในท้องถิ่นเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองอย่างง่าย ๆ	ส ๔.๑ ป.๔/๒ ส ๔.๑ ป.๔/๓	๑๐	๑๐
๓	การตั้งถิ่นฐาน - พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยเฉพาะ ที่สามารถก่อตั้งเป็นอาณาจักรโบราณได้โดยสังเขป - หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทย โดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๔/๑ ส ๔.๒ ป.๔/๒	๑๒	๕
๔	พัฒนาการอาณาจักรสุโขทัย - การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป - พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ โดยสังเขป - ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย - ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย	ส ๔.๓ ป.๔/๑ ส ๔.๓ ป.๔/๒ ส ๔.๓ ป.๔/๓	๑๓	๑๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์			
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	เรื่องราวของท้องถิ่นและตัวเอง ● วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างง่าย ๆ ● แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่าง ๆ ● การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น ● ตัวอย่างเรื่องราวที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นที่มีอยู่ในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ● ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ● ***อำเภอสอยดาว*** ● การตอบคำถามทางประวัติศาสตร์โดยใช้ข้อมูลที่พบได้อย่างมีเหตุผล ● การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ	ส ๔.๑ ป.๕/๑ ส ๔.๑ ป.๕/๒ ส ๔.๑ ป.๕/๓	๑๐	๒๕
๒	อารยธรรมของอินเดียและจีน ● การเข้ามาของอารยธรรมอินเดีย และจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป ● อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ● การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย ● อิทธิพลที่หลากหลายของกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๕/๑ ส ๔.๒ ป.๕/๒	๑๐	๒๕
๓	พัฒนาการอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ● การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป ● ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ● พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาการด้านการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ โดยสังเขป ● ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา ● ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยา โดยสังเขป	ส ๔.๓ป. ๕/๑ ส ๔.๓ป. ๕/๒ ส ๔.๓ป. ๕/๓ ส ๔.๓ป. ๕/๔	๒๐	๕๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
	- การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี โดยสังเขป - พระราชประวัติและผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราช โดยสังเขป - ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี โดยสังเขป			
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐๐

โครงสร้างรายวิชา/ประวัติศาสตร์ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก /คะแนน
๑	วิธีการทางประวัติศาสตร์ ● ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน ● การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น **จังหวัดจันทบุรี** ● ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ● สรุปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง ● การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ	ส ๔.๑ป. ๖/๑ ส ๔.๑ป. ๖/๒	๑๐	๒๐
๒	สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มอาเซียน ● ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศเพื่อนบ้าน ● พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านโดยสังเขป เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของประเทศเหล่านั้น ● สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยในปัจจุบัน โดยสังเขป ● ตัวอย่างความเหมือนและความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ● ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียน โดยสังเขป ● สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ● ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยสังเขป	ส ๔.๒ ป.๖/๑ ส ๔.๒ ป.๖/๒	๑๕	๒๕
๓	พัฒนาการสมัยรัตนโกสินทร์ ● การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ● ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ● พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ตามช่วงเวลาต่าง ๆ	ส ๔.๓ ป.๖/๑ ส ๔.๓ ป.๖/๒ ส ๔.๓ ป.๖/๓	๑๕	๒๐

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มฐ. ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก /คะแนน
	- ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ - ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส ๔.๓ ป.๖/๔		
รวมตลอดปี/ภาค			๔๐	๑๐๐.๐ ๐

โครงสร้างรายวิชาสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม๑ (ส๒๑๑๑)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา	น้ำหนักคะแนน (๑๐๐)
๑	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของ ประเทศไทยและทวีป เอเชีย และโอเชียเนีย	ส๕.๑ ม.๑/๑	๓	๑๐
๒	เส้นแบ่งเวลาและเปรียบเทียบ วัน เวลา ของประเทศไทยกับ ทวีปต่างๆ	ส๕.๑ ม.๑/๒	๓	๕
๓	สาเหตุและแนวทางป้องกันภัย ธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นในประเทศ ไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย	ส๕.๑ ม.๑/๓ ส๕.๒ ม.๑/๑	๓	๕
๔	ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง และความร่วมมือที่มีผลต่อ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของ ทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอ เชียเนีย	ส๕.๒ ม.๑/๒	๔	๕
๕	ลักษณะที่ตั้งกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคมในทวีป เอเชีย ออสเตรเลียและโอเชีย เนีย	ส๕.๒ ม.๑/๓	๔	๕
๖	ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่ มีผลต่อการเคลื่อนไหวของ ความคิด เทคโนโลยี ประชากร ในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและ โอเชียเนีย	ส๕.๒ ม.๑/๔	๒	๑๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๑๐

โครงสร้างรายวิชาสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม๑ (ส๒๑๑๐๑)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๗	ความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจศาสตร์	ส๓.๑ ม.๑/๑	๔	๕
๘	ค่านิยมและพฤติกรรม การบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	ส๓.๑ ม.๑/๒	๔	๑๐
๙	หลักการและความสำคัญ ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ส๓.๑ ม.๑/๓	๓	๕
๑๐	บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลางและภาพสะท้อนการแข่งขันทางเศรษฐกิจ	ส๓.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒	๓	๕
๑๑	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน	ส๓.๒ ม.๑/๓	๓	๑๐
๑๒	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	ส๓.๒ ม.๑/๔	๒	๕
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๑๐
รวมเวลาทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๒ (ส๒๑๑๐๔)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๒ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑	การปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	ส๒.๑ ม.๑/๑,ม.๑/๔	๔	๑๐
๒	การทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	ส๒.๑ ม.๑/๒,ม.๑/๓	๔	๑๐
๓	ปัจจัยและคุณค่าในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	ส๒.๑ ม.๑/๓	๖	๑๐
๔	การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	ส๒.๑ ม.๑/๑,ม.๑/๔	๔	๑๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๑๐
๕	โครงสร้างของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ส๒.๒ ม.๑/๑,ม.๑/๒, ม.๑/๓	๖	๑๐
๖	การถ่วงดุลอำนาจอภิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ส๒.๒ ม.๑/๒	๖	๑๐
๗	การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ส๒.๒ ม.๑/๓	๔	๑๐
๘	ศาสนสัมพันธ์	ส๑.๒ ม.๑/๔,๑/๑๐,๑/๑๑	๔	๑๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ ๑ (ส ๒๑๑๐๒)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา	น้ำหนักคะแนน (๑๐๐)
๑	ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	ส๔.๑ ม. ๑/๑	๓	๑๐
๒	ที่มาและการเทียบศักราช	ส๔.๑ ม. ๑/๒	๓	๑๐
๓	วิธีการทางประวัติศาสตร์	ส๔.๑ ม. ๑/๓	๓	๑๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๒๐
๔	ประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย	ส๔.๓ ม. ๑/๑	๓	๑๐
๕	พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ	ส๔.๓ ม. ๑/๒	๒	๑๐
๖	อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน	ส๔.๓ ม. ๑/๓	๔	๑๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมเวลาตลอดภาคเรียน			๒๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ ๒ (ส๒๑๑๐๕)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่๑ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๒ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน(๑๐๐)
๑	พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของ ประเทศต่างๆในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส.๔.๒ ม. ๑/๑	๙	๓๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๒๐
๒	แหล่งอารยธรรมในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส.๔.๒ ม. ๑/๒	๙	๓๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
	รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน	-	๒๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๓ (ส๒๒๑๐๑)
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐
 คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	-การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรม ของทวีปยุโรปและแอฟริกา	ส ๕.๑ ม.๒/๑,ม.๒/๒	๓	๖
๒	-ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรปและ แอฟริกา	ส ๕.๒ ม.๒/๑,ม.๒/๒	๖	๑๐
๓	-สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม	ส ๕.๑ ม.๒/๑,ม.๒/๒, ม.๒/๓,ม.๒/๔	๑๓	๒๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๒๐
๔	-การลงทุนและการออม	ส ๓.๑ ม.๒/๑,ม.๒/๒, ม.๒/๓,ม.๒/๔	๖	๑๐
๕	-การบริหารจัดการทรัพยากร	ส ๓.๑ ม.๒/๑,ม.๒/๒, ม.๒/๓,ม.๒/๔	๒	๖
๖	-ระบบเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ม.๒/๑,ม.๒/๒, ม.๒/๓	๘	๑๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชา สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ๔ ส ๒๒๑๐๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๒ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑	-กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ตนเอง ชุมชนและประเทศ	ส ๒.๑ ม.๒/๑	๑๐	๑๖
๒	-สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะ พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	ส ๒.๑ ม.๒/๒,ม.๒/๓,	๖	๘
๓	-ความสำคัญและ ความสัมพันธ์ของสถาบันทาง สังคม	ส ๒.๑ ม.๒.๓	๔	๘
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๒๐
๔	-ความคล้ายคลึงและความ แตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศใน ภูมิภาคเอเชีย	ส ๒.๑ ม.๒.๔	๖	๘
๕	-กระบวนการในการตรา กฎหมาย	ส ๒.๒ ม.๒/๑	๒	๕
๖	-ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การปกครองที่มีผลกระทบต่อ สังคมไทยสมัยปัจจุบัน	ส ๒.๒ ม.๒/๒	๔	๘
๗	ศาสนพิธี พิธีกรรมแนวปฏิบัติ ของศาสนาอื่นๆ	ส ๑.๒ ม.๒/๕	๖	๘
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๕ (ส๒๓๑๐๑)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐
คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑.	กลไกราคาในระบบ เศรษฐกิจ	ส๓.๑ ม.๓/๑	๗	๑๐
๒.	สหกรณ์ กับเศรษฐกิจพอเพียง	ส๓.๑ ม.๓/๒, ม.๓/๓	๖	๑๐
๓.	เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ส๓.๒ ม.๓/๑, ม.๓/๒, ม.๓/๓, ม. ๓/๔, ม.๓/๕, ม.๓/๖	๖	๒๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๑๐
๔.	เครื่องมือและเทคโนโลยี ทางภูมิศาสตร์	*ส ๕.๑ ม.๓/๑	๗	๑๐
๕.	ภูมิศาสตร์กายภาพ ทวีปอเมริกาเหนือและ อเมริกาใต้	*ส ๕.๑ ม.๓/๑, ม.๓/๒ ส ๕.๒ ม.๓/๑, ม.๓/๒, ม.๓/๑, ม. ๓/๒	๑๒	๒๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๖ (ส๒๓๑๐๔)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๒ คะแนนเก็บ ๑๐๐ คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑.	กฎหมายใกล้ตัวเรา	ส ๒.๑ ม.๓/๑, ม.๓/๒	๑๒	๒๐
๒.	รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย	ส ๒.๒ ม.๓/๑, ม.๓/๒, ๓/๓, ม. ๓/๔	๗	๒๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๑๐
๓.	ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาไทย	ส ๒.๑ ม.๓/๓, ม.๓/๔, ม.๓/๕	๑๙	๓๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้นตลอดภาคเรียน			๔๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ ๕ (ส๒๓๑๐๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๑ คะแนนเก็บ ๑๐๐
คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑.	ฉันคือใคร(เหตุการณ์สมัย รัตนโกสินทร์)	*ส๔.๑ ม.๓/๑, ม.๓/๒	๙	๔๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน				๑๐
๒.	พัฒนาการภูมิภาคต่างๆของ โลก	*ส๔.๒ ม.๓/๑	๕	๒๐
๓.	บันทึกโลก (เหตุการณ์สำคัญ)	ส๔.๑ ม.๓/๑ *ส๔.๒ ม.๓/๑	๔	๓๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๓	๒๐
รวมทั้งสิ้น ตลอดภาคเรียน			๒๐	๑๐๐

โครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ ๖ (ส๒๓๑๐๕)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๒๐ ชั่วโมง ภาคเรียนที่ ๒ คะแนนเก็บ ๑๐๐
คะแนน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน (๑๐๐)
๑.	อารยธรรมตะวันตก	*ส๔.๒ ม.๓/๑, ม.๓/๒	๙	๔๐
สอบวัดผลระหว่างภาคเรียน			๑	๑๐
๒.	กรุงรัตนโกสินทร์	*ส๔.๑ ม.๓/๑ ส๔.๓ ม.๓/๑, ม.๓ /๒, ม.๓/๓, ม.๓/๔	๙	๓๐
สอบวัดผลปลายภาคเรียน			๑	๒๐
รวมทั้งสิ้น ตลอดภาคเรียน			๒๐	๑๐๐

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้ อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มี การสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผล การเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผล การเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

๓. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานใน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดย ประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา

หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบ ทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๔. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐาน การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ในชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับ การประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อ นำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุน การตัดสินใจใน ระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวน พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นการวัดความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มี ความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและ พฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทาง ร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการ ช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึงที่ ปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล การเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

๑. การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

๑.๑ การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็น หลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อม เสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

- (๑) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด
- (๒) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

- (๓) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

- (๔) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

(๑) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ

(๒) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(๓) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

(๔) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑.๒ การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน

การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น ๘ ระดับ

การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน

๑.๓ การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

๒. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษาเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒.๑ เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

(๑) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้างเวลาเรียน ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

(๒) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(๓) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(๔) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(๕) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

๒.๒ เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(๑) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน ๘๑ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๖๓ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

(๒) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า ๗๗ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๖๓ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า ๑๔ หน่วยกิต

(๓) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(๔) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

(๕) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

อภิธานศัพท์

กตัญญู กตเวทียุติ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ ข้อ ๑. กตัญญู รู้คุณท่าน ๒.

กตเวทียุติตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทียุติว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น ๒ ระดับ คือ

๒.๑ กตัญญูกตเวทียุติต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว ๒.๒ กตัญญูกตเวทียุติต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม (พ.ศ. หน้า ๒-๓)

กตัญญูกตเวทียุติต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ ฟังแสดงความเคารพนับถืออาจารย์

ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ ๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับประทาน ใช้ ปรึกษา ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น ๓. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา

๔. ประนินาปฏิบัติ ช่วยบริการ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วยความตั้งใจหรือจงใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ยั่วว่าบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปล่อยละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า ๔)

กรรม ๒ กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมชาติเป็นมูลเหตุมี ๒ คือ ๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศลกรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล ๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม ๓ กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี ๓ คือ ๓. กายกรรม การกระทำทางกาย ๒. วจีกรรม การกระทำทางวาจา ๓. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรม ๑๒ กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผล มี ๑๒ อย่าง คือ

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยปากกาล คือจำแนกตามเวลาที่ให้ผล ได้แก่ ๑. ภูมิธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือในภพนี้ ๒. อุปัชฌายะนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือ ในภพหน้า ๓. อปรายปริเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป ๔. อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือการให้ผลตามหน้าที่ ได้แก่ ๕. ชนกรรม กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด ๖. อุปัตถัมภกรรม กรรมสนับสนุน คือ เข้าสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกรรม ๗. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น คือเข้ามาบีบคั้นผลแห่งชนกรรม และอุปัตถัมภกรรมนั้นให้แปรเปลี่ยนทุเลาเบาลงหรือสิ้นเข้า ๘. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน คือ กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่เข้าตัดรอนให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นขาดหรือหยุดไปทีเดียว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,ครั้งที่ ๒ ๒๕๔๖ .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ธ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม

พิมพ์ครั้งที่ ๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

หมวดที่ ๓ ว่าโดยปานทานปริยาย คือจำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล ได้แก่ ๙. คุรุกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน ๑๐. พหุลกรรม หรือ อาจิณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมชินให้ผลรองลงมา ๑๑. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ถ้าไม่มีสองข้อก่อนก็จะให้ผลก่อนอื่น ๑๒.

กตัตตากรรม หรือ กตัตตาวาปนกรรม กรรมสักว่าทำ คือเจตนาอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น
ให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผล (พ.ศ. หน้า ๕)

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี ๒ ประเภท คือ
สมถกรรมฐาน คือ อุบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา
(พ.ศ. หน้า ๑๐)

กุศลจิรัฏฐธรรม ๔ ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน
(พ.ศ. หน้า ๑๓๔) ๑. นัฏฐคเวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหาмаไว้ ๒. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่า
ของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม ๓. ปริมิตปานโกชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ ๔.
อธิปัจจสีลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน
(พ.ศ. หน้า ๑๓๔)

กุศล บุญ ความดี ฉลาด สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่างได้แก่

- ก. **กายกรรม ๓** (ทางกาย) ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต ๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ ๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉินในกาม
- ข. **วจีกรรม ๔** (ทางวาจา) ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปิสุณายวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัสปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ค. **มโนกรรม ๓** (ทางใจ) ๘. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี ๓ อย่าง ๑. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) ๒. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๒๒)

กุศลวิตก ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม ๓ คือ ๑. เนกขัมมวิตก ความตรึกปลอดจากกาม ๒. อพยาบาทวิตก ความตรึกปลอดจากพยาบาท ๓. อวิหีสาวิตก ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียน (พ.ศ. หน้า ๒๒)

โกศล ๓ ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี ๓ อย่าง ๑. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญและเหตุของความเจริญ ๒. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม ๓. อุบายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ (พ.ศ. หน้า ๒๔)

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้ากอง ได้แก่ รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ กองสังขาร วิญญาณขันธ คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ (พ.ศ. หน้า ๒๖ - ๒๗)

การวธธรรม ๖ ธรรม คือ ความเคารพ การถือเ็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วย ความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจังมี ๖ ประการ คือ ๑. สัตถคารวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือ พุทธคารวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า ๒. อัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม ๓. สังฆ คารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ ๔. สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา ๕. อัปมาท คารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท ๖. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ศ. หน้า ๒๒๑)

คิหิสุข (กามโกคิสุข ๔) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สมำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี ๔ ประการ ๑. อัตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ ๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจาก ความประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ) (พ.ศ. หน้า ๑๗๓)

ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง ๒. ทมะ คือ การ ฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุง ตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความ ขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟัง ความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว (พ.ศ. หน้า ๔๓)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น แบ่งโดยชาติเป็นอกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ และกิริยาจิต ๘ (พ.ศ. หน้า ๔๓)

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อาการหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี ๕๒ อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕ (พ.ศ. หน้า ๔๙)

ฉันทะ ๑. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ ๒. ความยินยอม ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมี สีมารวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้ (พ.ศ. หน้า ๕๒)

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี ๒ ประเภท คือ ๑. รูปฌาน ๒. อรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๖๐)

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน (พุทธธรรม หน้า ๙๖๔)

ตรุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นจุดประทุษย์อันเปิดออกไปสู่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต ๖ ประการ คือ ๑. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิต และกาย ๒. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม ๓. พุทธานุมัตติ คือ ได้คนดีเป็น

แบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน ๔. สุตะ คือ ตั้งเรียนรู้ให้จริง เล่าเรียน คั่นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญไต่ระดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน ๕. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม ๖. อลีนตา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มี กำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุวัติ บทที่ ๑๕ คนสืบตระกูล ข้อ ก. หน้า ๕๕)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อถถวาร” ประตุแห่ง ประโยชน์

ตณหา (๑) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี ๓ คือ ๑. กามตณหา ความ ทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ ๒. ภวตณหา ความทะยานอยากในภพ อยาก เป็นนั่นเป็นนี่ ๓. วิภวตณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรพัน ดับสูญไปเสีย

ตณหา (๒) ฐิตามารนางหนึ่งใน ๓ นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทเจ้าด้วยอาการ ต่าง ๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก ๒ นางคือ อรดี กับราคา) (พ.ศ. หน้า ๗๒)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน ๑. อนิจจตา (ความเป็น ของไม่เที่ยง) ๒. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) ๓. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า ๑๐๔)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ ๑. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง ๒. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง ๓. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญา อันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๘๗)

ทศพิธราชธรรม ๑๐ ธรรม สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดิน โดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี ๑๐ ประการ คือ ๑. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ ๒. ศีล ประพฤติดีงาม ๓. ปริจจาคะ ความเสียสละ ๔. อาชวชะ ความซื่อตรง ๕. มัททวะ ความอ่อนโยน ๖. ตบะ ความทรงเดช เภากิเลสตัณหา ไม่หมกมุ่นใน ความสุขสำราญ ๗. อักโกธะความไม่โกรธ ๘. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ๙. ขันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ท้อถอย ๑๐. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๕๐)

ทิฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ๔ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็น กันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี ๔ ประการ คือ ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ๔. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลัง ทรัพย์ที่หาได้ (พ.ศ. หน้า ๙๕)

ทุกข์ ๑. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง ๒. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า ๙๙)

ทุกกริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรม วิเศษ ด้วยวิธีทรมานตนต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

ทุจจริต ๓ ความประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว ๓ ทาง ได้แก่ ๑. กายทุจจริต ประพฤติชั่วทางกาย ๒. วาจาทุจจริต ประพฤติชั่วทางวาจา ๓. มโนทุจจริต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

เทวทูต ๔ ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคตินิยมของชีวิต มีให้มีความประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๓ อย่างแรกเรียกเทวทูต ส่วนสมณะเรียกรวมเป็นเทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีท่านเรียกว่านิมิต ๔ ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า ๑๐๒)

ธาตุ ๔ สิ่งที่ยังคงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ได้แก่ ๑. ปฐวีธาตุ หมายถึง ภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุแข็งแข็งหรือธาตุดิน ๒. อาโปธาตุ หมายถึง ภาวะที่เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ ๓. เตโชธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ ๔. วาโยธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่มียรูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า ๑๒๐)

นิยาม ๕ กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ ๑. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) ๒. พีชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น) ๓. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) ๔. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ) ๕. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

นิวรณ ๕ สิ่งที่ยังคงไม่ให้อำนาจในคุณธรรม ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี อุกุศลธรรมที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองและทำปัญญาให้อ่อนกำลัง ๑. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) ๒. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) ๓. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่องซึม) ๔. อุทธัจจกุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ้มกังวล) ๕. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ศ. หน้า ๑๙๕)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๗)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี ๑๐ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า ๑๓๖)

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี ๓ ประการ คือ ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๙)

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจ ๔. อปายณมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวาย รับผิดชอบ ๖. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ๗. ปัตตานุโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ๘. อัมมัสสวนมัย คือ

ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ ๙. ธรรมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้
ความรู้ ๑๐. ฏิฐชุกรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ธ. หน้า ๑๑๐)

บุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัส
เปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่
อริยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อน
เหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่งมัชฌิมาปฏิปทา
ได้แก่ ๑. กัลป์ยามมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร ๒. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความ
เป็นระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม ๓. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่
รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี ๔. อัตตสัมปทา ความถึง
พร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน ๕. ญาณีสัมปทา
ความถึงพร้อมด้วยญาณิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่ง
ทั้งหลายตามเหตุปัจจัย ๖. อัปปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้น
อยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัด
การค้นคว้าให้เข้าถึงความจริงหรือในการทำชีวิตที่ดำรงให้สำเร็จ ๗. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิด
พิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้และได้ประโยชน์ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป
(แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ ดิغام: พระธรรมปิฎก) (ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม ๕ ประการ ความดี ๕ อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ
ดังนี้ ๑. เมตตากรุณา ๒. สัมมาอาชีวะ ๓. กามสังวร (สำรวมในกาม) ๔. สังขะ
๕. สติสัมปชัญญะ (พ.ศ. หน้า ๑๔๐ - ๑๔๑)

เบญจศีล ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติดิฉันท์ในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๑)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจ วัคคีย์ใน
วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า
๑๔๓)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัย
ปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ปริยัติ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปธาน ๔ ความเพียร ๔ อย่าง ได้แก่ ๑. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรม
ที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) ๒. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๓. ภาวนาปธาน คือ
เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๔. อนรักขนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่
เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มพูนบุญ (พ.ศ. หน้า ๑๔๙)

ปปัญจธรรม ๓ กิเลสเครื่องเนิ่นช้า กิเลสที่เป็นตัวการทำให้คิดปรุงแต่งยึดถือยึดติด ทำให้เขาห่างออกไปจาก
ความเป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริง หรือทำให้
ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา มี ๓ อย่าง คือ ๑. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความ
ปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอ ประนเปรอดน ความอยากได้อะไร) ๒. ทิฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ
ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมโนหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่น
เท็จทั้งนั้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้าง
เดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ถ้อยตามตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือ

ความคิดเห็นเป็นความจริง) ๓. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่ เท่าเทียม หรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่นอยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่) (พ.ธ. หน้า ๑๑๑)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด แท่งตลอด ตรัสรู้ รู้ทะลุปรุโปร่ง ลุล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ธ. หน้า ๑๒๕)

ปัญญา ๓ ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี ๓ อย่าง คือ ๑. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง) ๒. จินตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) ๓. ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิด แต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ธ. หน้า ๑๑๓)

ปัญญาคุณธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญองกามแห่งปัญญา

๑. สัมปติสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้ทรง ๒. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหาความรู้จริง ๓. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. อัมมานธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตริตrongเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (พ.ธ. หน้า ๑๖๒ - ๑๖๓)

ปาปณิกกรรม ๓ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี ๓ อย่าง คือ ๑ จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา กะทุน เก่งกำไร แม่นยำ ๒. วิธูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) ๓. นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนอาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย ๆ) (พ.ธ. หน้า ๑๑๔)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และ วิญญาณ มี ๖ คือ ๑. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) ๒. โสตสัมผัส (ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) ๓. ชานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ชานวิญญาณ) ๔. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) ๕. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โผฏฐัพพะ + กายวิญญาณ) ๖. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ + มโนวิญญาณ) (พ.ธ. หน้า ๒๓๓)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้สดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า ๑๖๒)

พระพุทธคุณ ๙ คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ได้แก่ ๑. อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส ๒. สมมาสัมพุทธะ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ๓. วิชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ ๔. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี ๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง ๖. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. สตถา เทวามนุสสานัง เป็นครูผู้สอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๘. พุทโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ๙. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอน

ประชุมชนให้ประพาศด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษัท ๔ สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า ๒๐๔)

พระรัตนตรัย รัตนะ ๓ แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า ๓ ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ ๑ พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) ๒.พระธรรม (คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพาศ)

๓. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ศ. หน้า ๑๑๖)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า ๑๘๙)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้สดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน ได้แก่ พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลหรรณวิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี ๔ คือ

๑. พระโสดาบัน
๒. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)
๓. พระอนาคามี
๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น ๘ คือ

- พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลคู่ ๑
 พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ ๑
 พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ ๑
 พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ ๑ (พ.ศ. หน้า ๓๘๖)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะนักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พละ ๔ กำลัง พละ ๔ คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่ ๑. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ๒. วิริยพละ กำลังคือความเพียร ๓. อดทนพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ ๔. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พละ ๕ พละ กำลัง พละ ๕ คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก โภธิปักคิยธรรม มี ๕ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พุทธกิจ ๕ พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ ๑. ปุพพณฺเห ปินฺทปาตยฺจ ตอนเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ ๒. สายณฺเห ธมฺมเทศนฺ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ ๓. ปโทเส ภิกฺขุโิวาทฺ ตอนค่ำ แสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ ๔. อชฺฌมตฺเต เทวปญฺหนฺ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวกเทวดา ๕. ปจฺจุเสว คเต กาเล ภพฺพาภพฺเว วิโลกนฺ ตอนเช้ามืด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลกว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุลหรรณได้ (พ.ศ. หน้า ๑๘๙ - ๑๙๐)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ ๑. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) ๒. วิสุทธิคุณ (พระคุณ คือ ความบริสุทธิ์) ๓. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี ๓ คือ ๑. กามภพ ภพของผู้ยังแสวงกามคุณ ๒. รูปภพ ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน ๓. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๑๙๘)

ภาวนา ๔ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. กายภาวนา ๒. สีสภาวนา ๓. จิตตภาวนา ๔. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า ๘๑ - ๘๒)

ภุมิ ๓๑ ๑. พื้นเพ พื้น ที่ดิน แผ่นดิน ๒. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี ๓๑ ภุมิ ได้แก่
อบายภุมิ ๔ (ภุมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิรยะ (นรก) - ตีรจณานิโยนิ (กำเนิดตีรจณา) - ปิตติวิสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภุมิ ๗ (กามาวจรภุมิที่เป็นสุคติ ภุมิที่เป็นสุคติซึ่งยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุษย์ (ชาวมนุษย์) - จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช ๔ ปกครอง) - ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์)

- ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าด้วยสิริสมบัติของตน) - นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต)

- ปริณิมิตสวรรค์ (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้) (พ.ศ. หน้า ๓๑๖-๓๑๗)

โภคอาทิยะ ๕ ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์ ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโภคทรัพย์ ๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข ๒. บำรุงมิตรสหาย และร่วมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข ๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย ๔. ทำพลี คือ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติพลี ต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพลี บำรุงราชการ เสียภาษี เทวตพลี สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ ๕. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๐๒ - ๒๐๓)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล ๓๘ ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) ๓๘ ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า ๒๑๑)

มิจฉาวณิชา ๕ การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี ๕ ประการ คือ ๑. สัตตฉาวณิชา ค้าอาวุธ ๒. สัตตฉาวณิชา ค้ามนุษย์ ๓. มังสฉาวณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ ๔. มัชชฉาวณิชา ค้าขายน้ำเมา ๕. วิสวฉาวณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓)

มรรคมืองค์ ๘ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ ๑. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมาภังคะ อดทนชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ ๗. สัมมาสมาธิ ระลึกรู้ชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๑๕)

มิจฉัตตะ ๑๐ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ ๑. มิจฉติฎฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) ๒. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) ๓. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วาจาทุจจริต ๔) ๔. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่ กายทุจจริต ๓) ๕. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางทุจจริต) ๖. มิจฉาวายามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) ๗. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโทษมานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น ๘. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนใน

การระคายประสาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัศนะ และความหลุดพ้น) ๙. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุปายทำความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) ๑๐. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีวิมุตติ) (พ.ธ. หน้า ๓๒๒)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี ๔ พวก ได้แก่

๑. คนปอกลอก มีลักษณะ ๔ คือ ๑.๑ คิดเอาได้ฝ่ายเดียว ๑.๒ ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก ๑.๓ ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน ๑.๔ คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง
๒. คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ ๒.๑ ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย ๒.๒ ดีแต่อ้างสิ่งที่ยังมีดี แต่อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย ๒.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ๒.๔ เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง
๓. คนหัวประจบมีลักษณะ ๔ คือ ๓.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม ๓.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม ๓.๓ ต่อหน้าสรรเสริญ ๓.๔ ลับหลังนินทา
๔. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ ๔ ๔.๑ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา ๔.๒ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน ๔.๓ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น ๔.๔ คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ธ. หน้า ๑๕๔ - ๑๕๕)

มิตรน้ำใจ ๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย ๒. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ ๓. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไขให้ ๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า ๒๓๔)

รูป ๑. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน ส่วนร่างกาย จำแนกเป็น ๒๘ คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ ๔ และอุปาทายรูป ๒. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยจักขุ สิ่งที่ปรากฏแก่ตา ข้อ ๑ ในอารมณ์ ๖ หรืออายตนะภายนอก ๓. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า ๒๕๓)

วิญญะ ๓ หรือไตรวิญญ์ การวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิด หรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ธ. หน้า ๒๖๖)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็นเวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชินไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น ท่านขยายความว่า วาสนา ที่เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัปยาคฤต คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ได้มีชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอัปยาคฤตนั้นไม่ต้องละ แต่ที่เป็นอกุศลซึ่งควรจะละนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เข้าถึงอภัยกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดอาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกองค์ละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้าท่านนั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวว่า พระพุทธเจ้าท่านนั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมาย

เพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญเก่า หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ (ไม่มีใน พ.ศ. ฉบับที่พิมพ์เป็นเล่ม แต่ค้นได้จากแผ่นซีดีรอม พ.ศ. ของสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยฯ)

วิตก ความตรึก ตริ กายยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็น กุศลวิตก ๓ และอกุศลวิตก ๓ (พ.ศ. หน้า ๒๗๓)

วิบัติ ๔ ความบกพร่องแห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งไม่อำนวยแก่การที่กรรมดีจะปรากฏผล แต่กลับเปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล พุทธสัน ๆ ว่าส่วนประกอบบกพร่อง เปิดช่องให้กรรมชั่ววิบัติมี ๔ คือ ๑. คติวิบัติ วิบัติแห่งคติ หรือคติเสีย คือเกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่เกื้อกูล ทางดำเนินชีวิต ถิ่นที่ไปไม่อำนวย ๒. อุปธิวิบัติ วิบัติแห่งร่างกาย หรือ รูปร่างเสีย เช่น ร่างกายพิการพิการ อ่อนแอ ไม่สวยงาม กิริยาท่าทางน่าเกลียด ไม่ชวนชมตลอดจนสุขภาพที่ไม่ดี เจ็บป่วย มีโรครุม ๓. กาลวิบัติ วิบัติแห่งกาลหรือหรือกาลเสีย คือเกิดอยู่ในยุคสมัยที่บ้านเมืองมีภัย พิบัติไม่สงบเรียบร้อย ผู้ปกครองไม่ดี สังคมเสื่อมจากศีลธรรม มากด้วยการเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว ปิ๊งคนดี ตลอดจนทำอะไรไม่ถูกกาลเวลา ไม่ถูกจังหวะ ๔. ปโยควิบัติ วิบัติแห่งการประกอบ หรือกิจการเสีย เช่น ฝักใฝ่ในกิจการหรือเรื่องราวที่ผิด ทำการไม่ตรงตามความถนัด ความสามารถ ใช้ความเพียร ไม่ถูกต้อง ทำการครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๖๐- ๑๖๑)

วิปัสสนาญาณ ๘ ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจ สภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ ๑. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็น ความเกิดและดับของเบญจขันธ์ ๒. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด ๓. ภยตูปัญฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขาร ปรากฏเป็นของน่ากลัว ๔. อาทีนวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึง เห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ ๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นความหน่ายของสังขาร ไม่เพลินเพลิน ติดใจ ๖. มุญจितุกัมมตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วย ใครพ้นไปเสีย คือ หน่ายสังขารทั้งหลาย ปรารถนาที่จะพ้นไปเสีย ๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดปล่อยออกไป ๘. สังขารูปেকชาญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย ๙. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้ร้อยสัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า ๒๗๖ – ๒๗๗)

วิมุตติ ๕ ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์ มี ๕ ประการ คือ ๑. วิกขัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้ คือ ดับกิเลส ๒. ตัทธควิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม ๓. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วยตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด ๔. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัย โลกุตตรมรรคดับกิเลส ๕. นิสสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาดเสร็จสิ้น (พ.ศ. หน้า ๑๔๔)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี ๒ อย่างได้แก่ ๑. หิริ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ๒. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า ๒๖๐)

อาชี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเว
(พ.ศ. หน้า ๒๕๖)

สติปัฏฐาน ๔ ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ
มันเป็นของมันเอง มี ๔ ประการ คือ

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียง
กาย ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนด
ลมหายใจ ๑ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ ๑) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำ
ความเคลื่อนไหวทุกอย่าง ๑) ปฏิกูลมนสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่
ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ ๑) ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละ
อย่างๆ

๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียง
เวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่
เป็นสามิสและเป็นนิรามิสตามที่เป็นไปอยู่ขณะนั้น ๆ

๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียง
จิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มี
โมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไป
อยู่ในขณะนั้น ๆ

๔. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่
เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิวรณ์ ๕ ขันธ์ ๕
อายตนะ ๑๒ โพชฌงค์ ๗ อริยสัจ ๔ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญ
บริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ

(พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ
หมายถึง ผู้ระดับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อ
เป็น พระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๙๙)

สมบัติ ๔ คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมส่งอำนวยโอกาสให้กรรมดี
ปรากฏผล และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี ๔ อย่าง คือ ๑. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึง
พร้อมด้วยคติ หรือคติให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนใน
ระยะสั้นคือ ดำเนินชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนวย ๒. อุปธิสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วย
ร่างกาย คือมีรูปร่างสวย ร่างกายสง่างาม หน้าตาทำทางดี น่ารัก น่านิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง
๓. กาลสมบัติ สมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความ
สงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลานั้น คือ ทำ
อะไรถูกกาลเวลา ถูกจังหวะ ๔. ปโยคสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบ
กิจ หรือกิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน
ทำการถึงขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือ
เหวี่ยงแหเหว หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า ๑๖๑ – ๑๖๒)

สมาบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมาบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมาบัติ ผลสมาบัติ อนุปปทวิหารสมาบัติ (พ.ศ. หน้า ๓๐๓)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการที่ทำและคำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า ๓๒๗)

สังฆคุณ ๙ คุณของพระสงฆ์ ๑. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี ๒. เป็นผู้ปฏิบัติตรง ๓. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง ๔. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ๕. เป็นผู้ควรแก่การค้ำบ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย ๖. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ๗. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ ๘. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ ๙. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแพรความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ศ. หน้า ๒๖๕-๒๖๖)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) ๒. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ ๔. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาละโนทยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า ๓๑๗)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ฝ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นั้ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียร พยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สันโดษ ๓ ๑. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือ ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตน ก็พอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ได้เดือดร้อนเพราะของที่ไม่ได้ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่นไม่ริษยาเขา ๒. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง คือ พอใจเพียงแค่ว่าพอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพ และขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่หวงแหนเสียโดยไม่เก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝันใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ๓. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ พอใจตามที่สมควร คือ พอใจตามที่สมควรแก่ภาวะฐานะแนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุพอใจแต่อย่างอันเหมาะสมกับสมณภาวะ หรือได้ของใช้ที่ไม่เหมาะสมกับตนแต่จะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นก็นำไปมอบให้แก่เขา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สัทธรรม ๓ ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษ หลักหรือแก่นศาสนา มี ๓ ประการ ได้แก่

๑. ปรียัติสัทธรรม (สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์)
๒. ปฏิบัติสัทธรรม (สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา)
๓. ปฏิเวธสัทธรรม (สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึง หรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๕)

สัปปริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี

๑. ฌมมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ๒. อตถัญญตา คือ ความรู้จักผล คือรู้ความมุ่งหมาย ๓. อัตตัญญตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ๖. ปริสัญญตา คือ

ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม ๗. บุคคลัญญตา หรือ บุคคลปรปรัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ธ. หน้า ๒๔๔)

สัมปชัญญะ ความรู้ทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนั้นได้ มักมากคู่กับสติ (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” ๑. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒. เมตตาวจีกรรม มีเมตตาวจีกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓. เมตตามโนกรรม มีเมตตามโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๔. สาธารณโกศิ แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาไม่หวง แหวน ใช้ผู้เดียว ๕. สีลสามัญญตา มีความประพฤติร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา ๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบตรงกัน เช่นเดียวกับหมู่คณะ (พ.ธ. หน้า ๒๓๓-๒๓๕)

สุข ๒ ความสบาย ความสำราญ มี ๒ อย่าง ได้แก่ ๑. กายิกสุข สุขทางกาย ๒. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี ๒ คือ ๑. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ ๒. นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า ๓๔๓)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า ๒๙๐)

ศรัทธา ๔ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ๔ ประการคือ ๑. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่ว ความดี มีขึ้น ในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรืออนอนคอยโชค เป็นต้น ๒. วิปากสัทธา (เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่สำเร็จต้องมีผล และผลต้อง มีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว ๓. กัมมัสสกตาสัทธา (ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ๔. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้ (พ.ธ. หน้า ๑๖๔)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า ๒๒๘)

สังคหัตถุ ๔ เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี ๔ อย่างคือ ๑. ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ ๓. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๑๐)

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี ๑๐ อย่าง ๘ ข้อต้น ตรงกับองค์มรรคทั้ง ๘ ข้อ เพิ่ม ๒ ข้อท้าย คือ ๙. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ ๑๐. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตตผลวิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสขธรรม ๑๐ (พ.ศ. หน้า ๓๒๙)

สุจริต ๓ ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี ๓ คือ ๑. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย ๒. วาสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา ๓. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า ๓๔๕)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า ๓๔๕)

อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ ๑. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง ๒. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์ ๓. กาเมสุมิฉฉา ความประพฤติผิดทางกาม ๔. มุสาวาท การพูดเท็จ ๕. ปิสุณวาจา วาจาเสื่อมเสีย ๖. ผรุสวาจา วาจาหยาบ ๗. สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ ๘. อภิขฌา เพ่งเล็งอยากได้ของเขา ๙. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น ๑๐. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๗๙, ๓๐๙)

อกุศลมูล ๓ รากเหง้าของอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี ๓ คือ ๑. โลภะ (ความอยากได้) ๒. โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓. โมหะ (ความหลง) ๘ (พ.ศ. หน้า ๘๙)

อคติ ๔ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี ๔ อย่างคือ ๑. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ๒. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ๓. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา) ๔. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ศ. หน้า ๑๗๔)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า ๓๖๖)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อหยับแห่งโรคภัยทางแห่งความพินาศ (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๔ ๑. อิตถิธุดะ (เป็นนักแสดงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) ๒. สุราธุดะ (เป็นนักแสดงสุรา นักดื่ม) ๓. อักขธุดะ (เป็นนักการพนัน) ๔. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๖ ๑. ดิดสุราและของมีนเมา ๑.๑ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๑.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท ๑.๓ เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๑.๔ เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง ๑.๕ ทำให้ไม่รู้อาย ๑.๖ ทอนกำลังปัญญา ๒. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ ๖ อย่างคือ ๒.๑ เชื่อว่าไม่รักษาตน ๒.๒ เชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ๒.๓ เชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๒.๔ เป็นที่ระแวงสงสัย ๒.๕ เป็นเป้า

ให้เขาใส่ความหรือขำลือ ๒.๖ เป็นที่มาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก ๓. ชอบเที่ยวดูการเล่น มีโทษ โดยการงานเสื่อมเสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ ๓.๑ รำที่ไหนไปที่นั่น ๓.๒ - ๓.๓ ขับร้อง ดนตรี เสภา เพลงเถิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น ๔. ดิดการพนัน มีโทษ ๖ คือ ๔.๑ เมื่อชนะยอมก่อเวร ๔.๒ เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป ๔.๓ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๔.๔ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ ๔.๕ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ๔.๖ ไม่เป็นที่ พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้ ๕. คบคนชั่ว มีโทษโดยนำให้กลายเป็นคนชั่วอย่างที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำให้กลายเป็น ๕.๑ นักการพนัน ๕.๒ นักเลงหญิง ๕.๓ นักเลงเหล้า ๕.๔ นักเลงของปลอม ๕.๕ นักหลอกลวง ๕.๖ นักเลงหัวไม้ ๖. เกียจคร้านการงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อน ไม่ทำการงานโรคใหม่ก็ไม่เกิด โรคที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณีว่า ๖.๑ - ๖.๖ หนวัก ร่อนนักร เยนไปแล้ว ยังเข้านักร หิวนักร อิ่มนักร แล้วไม่ทำการงาน (พ.ศ. หน้า ๑๗๖ - ๑๗๘)

อปฺริหานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ ได้แก่ ๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมที่พึงทำ ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ๔. ทานเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ ควรเคารพนับถือท่านเหล่านั้น ๕. บรรดากุลสตรี กุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออุครร่า ขึ้นใจ ๖. เคารพสักการบูชา เจตีย์หรืออนุสาวรีย์ประจำชาติ ๗. จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (รวมถึงพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วย) (พ.ธ. หน้า ๒๔๖ – ๒๔๗)

อธิปไตย ๓ ความเป็นใหญ่ มี ๓ อย่าง คือ ๑. อัตตาธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาเป็นประมาณ ๒. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาของโลกเป็นประมาณ ๓. ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ธ. หน้า ๑๒๗-๑๒๘)

อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี ๔ คือ

๑. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์
๒. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิวาทตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย โปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
๓. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมีองค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๘๑)

อริยอัฐังคิกมรรค ทางสายกลาง มรรคมีองค์ ๘ (ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

อัญญาณเบกขา เป็นอุเบกขาฝ่ายวิบัติ หมายถึง ความไม่รู้เรื่อง เหยไม่รู้เรื่อง เหยโง่ เหยเมย (พ.ธ. หน้า ๑๒๖)

อตฺตา ตัวตน อาตมน์ ปุณฺชนย่อมยึดมั่นมองเห็นขันธ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอตฺตา หรือยึดถือว่ามีอตฺตา เนื่องด้วยขันธ (พ.ศ. หน้า ๓๙๘)

อตฺถะ เรื่องราว ความหมาย ความมุ่งหมาย ประโยชน์ มี ๒ ระดับ คือ ๑. ทิฏฐิธัมมิกัตถะ ประโยชน์ในชีวิตนี้หรือประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาโดยทางที่ชอบธรรม ๒. สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ที่ล้าลึกกว่าที่จะมองเห็นกันเฉพาะหน้า เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไป เป็นหลักประกันชีวิตเมื่อละจากโลกนี้ไป ๓. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตเป็นจุดหมาย

สูงสุดหรือที่หมายชั้นสุดท้าย คือ พระนิพพาน อีกประการหนึ่ง หมายถึง ๑. อัตตตะ ประโยชน์ตน ๒. ปรัตตะ ประโยชน์ผู้อื่น ๓. อุกยัตตะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (พ.ธ. หน้า ๑๓๑ – ๑๓๒)

อายตนะ ที่ต่อ เครื่องติดต่อ แตนต่อความรู้ เครื่องรู้ และสิ่งที่ถูกรู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็น สิ่งที่ถูกรู้ หูเป็นเครื่องรู้ เสียงเป็นสิ่งที่รู้ เป็นต้น จัดเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. อายตนะภายใน ๖ อายตนะภายนอก ๖

๒. อายตนะภายนอก หมายถึง เครื่องต่อภายนอก สิ่งที่ถูกรู้ มี ๖ คือ ๒.๑ รูป คือ รูป ๒.๒ สัททะ คือ เสียง ๒.๓ คันธะ คือ กลิ่น ๒.๔ รส คือ รส ๒.๕ โผฏฐัพพะ คือ สิ่งต้องกาย

๒.๖ ธัมมะ หมายถึง ธรรมารมย์ คือ อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจ หรือสิ่งที่ใจรู้ อารมณ์ ๖ ก็เรียก

(พ.ศ. หน้า ๔๑๑)

อายตนะภายใน เครื่องต่อภายใน เครื่องรับรู้ มี ๖ คือ ๑. จักขุ คือ ตา ๒. โสตะ คือ หู ๓. ชานะ คือ จมูก ๔. ชิวหา คือ ลิ้น ๕. กาย คือ กาย ๖. มโน คือ อินทรีย์ ๖ ก็เรียก

(พ.ศ. หน้า ๔๑๑)

อริยวัฑฒิ ๕ ความเจริญอย่างประเสริฐ หลักความเจริญของอารยชน มี ๕ คือ ๑. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจในพระรัตนตรัย ในหลักแห่งความจริง ความดีอันมีเหตุผล ๒. ศีล ความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต ๓. สุตะ การเล่าเรียน สดับฟัง ศึกษาหาความรู้ ๔. จาคะ การเผื่อแผ่ เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบ เอาแต่ตัว ๕. ปัญญา ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง (พ.ธ. หน้า ๒๑๓)

อิทธิบาท ๔ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใ้ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอแล้วปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

๓. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่างเช่น ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไปอาจจำสั้น ๆ ว่า รักงาน สู้งาน ใส่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา เป็นต้น (พ.ธ. หน้า ๑๘๖-๑๘๗)

อุบาสกธรรม ๗ ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก ๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ

๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม ๓. ศึกษาในอริยศีล ๔. มีความเลื่อมใสอย่างมากในพระภิกษุทุกระดับ

๕. ไม่ฟังธรรมด้วยตั้งใจจะคอยเพ่งโทษติเตียน ๖. ไม่แสวงหาบุญนอกหลักคำสอนใน

พระพุทธศาสนา ๗. กระทำการสนับสนุน คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ธ. หน้า ๒๑๙ – ๒๒๐)

อุบาสกธรรม ๕ สมบัติของอุบาสก ๕ คือ ๑. มีศรัทธา ๒. มีศีลบริสุทธิ์ ๓. ไม่ถือนมกลตินข้าว เชื้อกรรม ไม่เชื่อนมกลคือมุ่งหวังผลจากการกระทำ และการงานมิใช่จากโชคกลาง และสิ่งที่ตื่นกันว่า ชลัศคักดีลลลล ๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา ๕. ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ศ. หน้า ๓๐๐)

อุบาสกธรรม ๗ ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก มี ๗ ประการ ได้แก่ ๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ ๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม ๓. ศึกษาในอริยสัจ คือ ผูกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป ๔. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลายทั้งที่เป็นเถระ นวกะ และปุนกลาง ๕. ฟังธรรมด้วยความตั้งใจ มิใช่ มาจับผิด ๖. ไม่แสวงหาทักษิณภายนอก หลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา ๗. กระทำความสนับสุนนในพระพุทธศาสนานี้ คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการ (ธรรมบุญชีวิต, หน้า ๗๐ - ๗๐)

อุเบกขา มี ๒ ความหมายคือ ๑. ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ ไม่นิยมยินดีร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตามควรแก่เหตุนั้น ๒. ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เรียกเต็มว่าอุเบกขาเวทนา (อทุกข์ขมสุข) (พ.ศ. หน้า ๔๒๖ - ๔๒๗)

อุปาทาน ๔ ความยึดมั่น ความถือนั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ๑. กามอุปาทาน ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณวัตถุที่นำใคร่ นำพอใจ ๒. ทิฏฐอุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่าง ๆ ๓. สิลพัทอุปาทาน ความยึดมั่นในศีลและพรต คือ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิพิธีต่าง ๆ กัน ไปอย่างงมงายหรือโดยนิยมน่าหลัง ว่าศักดีลลลล มิได้เป็นไปด้วยความรู้ ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล ๔. อัตตาวาทอุปาทาน ความยึดมั่นในวาตะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญ หมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะมี จะเป็น จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วน ๆ (พ.ศ. หน้า ๑๘๗)

อุปนิสัย ๔ ธรรมที่พึงฟัง หรือธรรมช่วยอุดหนุน ๑. สงฺขาเยกํ ปฏิเสวติ พิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช เป็นต้น ที่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ ๒. สงฺขาเยกํ อธิวาเสติ พิจารณาแล้วอดกลั้นได้แก่ อนิฏฐารมณํ ต่าง ๆ มีหนาวร้อน และทุกข์เวทนา เป็นต้น ๓. สงฺขาเยกํ ปรีวชเชติ พิจารณาส่งที่เป็นโทษ ก่ออันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจแล้ว หลีกเว้น ๔. สงฺขาเยกํ ปฏิวิโนเทติ พิจารณาส่งที่เป็นโทษ ก่ออันตรายเกิดขึ้นแล้ว เช่น อกุศลวิตก มีกามวิตก พยาบาทวิตก และวิหิงสาวิตก และความชั่วร้ายทั้งหลายแล้วพิจารณาแก้ไข บำบัดหรือขจัดให้สิ้นไป (พ.ศ. หน้า ๑๗๙)

โอดตปปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว (พ.ศ. หน้า ๔๓๙)

โอวาท คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ คือ ๑. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง) ๒. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี) ๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โลภ โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์) (พ.ศ. หน้า ๔๔๐)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม(virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

จริยธรรมมีความหมายเช่นเดียวกับ**ศีลธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติหรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงามความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ส่วน**ศีลธรรมและจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่เน้นสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายเดียวกันและมักใช้คำสองคำดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะหรือคุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม (โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า ๑๑-๑๒)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มีความค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางที่เรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น

ก. วิถีประชา (folkways) ได้แก่ แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัว

ข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรีในชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี

ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ข้อเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบกันมานาน ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่จัดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ ๒๑๗ A (III) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๙๑ โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญและผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่าต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิดาลัย ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีการแสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี ๒ ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

๑. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และสามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

๒. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคน จะถูกนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง
- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias)

หลักฐานประเภท ต่าง ๆ จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่งประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัยประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแบบหนึ่ง หรือหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานขั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม) อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์

ก็จะต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกก่อนด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมี
จุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือกบันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็นนัก
ประวัติศาสตร์จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐาน
แต่ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึก
ประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เข้าใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้ (real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์
มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์
ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและ
กระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนัก
ประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและ
ทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษา
ผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้อง
เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง
ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทาง
ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์
สามารถเข้าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึง
ความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิต
ของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธี
วิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บน
พื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย
ขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล
(ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลาย
ลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของ
หลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด
โดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคน
ในยุคนั้นหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

ห้า การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลาและสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทางพื้นที่ เป็นความรู้ที่ว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพ ของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและวิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ได้ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คัดวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึงความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามขีดเส้นสมมุติ แบ่งภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ ดูสัมพันธ์ภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ
ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็น**ภูมิศาสตร์กายภาพ** (Physical Geography)
ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็น**ภูมิศาสตร์มนุษย์** (Human Geography)
ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็น**ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม** (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤษศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณี ชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขาแบบทิว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

- ภูมิปฐพี** คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ
- ภูมิอุทก** คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ
- ภูมิดาราศาสตร์** คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนการโคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ขั้วขึ้น-ขั้วแรม สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ
- ภัยพิบัติ** เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ
- แหล่งภูมิศาสตร์** หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความ รวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย
- เทคนิคทางภูมิศาสตร์** หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจากดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้
- มิติทางพื้นที่** หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูงตามขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา
- การศึกษารูปแบบทางพื้นที่** หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เราสมมุติขึ้นอาศัยหน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานในการศึกษา แสวงหาข้อมูล
- ภูมิศาสตร์กายภาพ** หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพลภูมิ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ) รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์
- สิ่งแวดล้อม** สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่งสามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง
- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ
- อนุรักษ์** การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้ เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย
- ภูมิศาสตร์มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่น การ

เปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะโลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรือระหว่างที่(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตามระหว่างที่ (Spatiak study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็นเขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะจำแนกเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละสถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความเหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และการศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลกแตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ ๓ ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร

ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

องค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร องค์ประกอบของประชากรเป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส

การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

_____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.

_____. เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.